

Izveštaj o društveno
odgovornom poslovanju
i održivom razvoju

2014.

TITAN
CEMENTARA KOSJERIĆ

Poštovani čitaoci,

Specifične društvene i privredno-ekonomske okolnosti, koje su u minuloj godini oblikovale globalni i bliži ambijent našeg poslovanja, shvatili smo kao izazov za dodatno mobilisanje kapaciteta društveno odgovornog poslovanja kompanije. Takva politika daje garancije da naši fleksibilni odgovori na dinamične zahteve okruženja uvek uvažavaju dugoročne interese zajednice, sadržane u kredu TITAN Grupe: „Težimo da uvek ostvarujemo naše poslovne ciljeve i kreiramo vrednosti, na etičan i društveno odgovoran način, čineći što manje lošeg, uz nastojanje da činimo što više dobrog.“

Baština društveno odgovornog poslovanja neiscrpno napaja naše aktivnosti novim idejama, koje vode merljivom rastu socijalnih, bezbednosnih i ekoloških standarda, uspostavljenih kroz uzajamno inspirisanu komunikaciju TITAN Cementare Kosjerić (TCK) i lokalne sredine. Ovom tendencijom obeležili smo i prethodnu poslovnu godinu, iako se produžena stagnacija u domaćoj ekonomiji nepovoljno odrazila i na naš biznis. Stabilnost delotvornog dijaloga sa zajednicom dokumentuje i ovaj, peti redovni Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju, koji smo unapredili u odnosu na ranije Izveštaje i uskladili ga sa najnovijim izdanjem Smernica Inicijative globalnog izveštavanja za „ključni nivo usklađenosti“.

Visoki renome društvenog angažovanja kompanije baziramo na umreženosti sa vodećim internacionalnim organizacijama posvećenim odgovornom poslovanju i održivosti, a to se u našoj praksi ogleda u stimulanju perspektivnih mogućnosti kojima unapređujemo opšti kvalitet života sadašnjih i budućih generacija. Članstvom u Globalnom dogovoru Ujedinjenih nacija, dugoročno smo u svoju delatnost integrisali univerzalna načela iz oblasti ljudskih i radnih prava, zaštite okoline i antikorupcije, i doslednim promovisanjem njihovih vrednosti u svakodnevnoj operativi izražavamo trajnu opredeljenost za humanizovano poslovanje.

Neprikosnovenost ljudskog kapitala u našim strategijama i dalje dokazujemo intenzivnim usavršavanjem kulture bezbednosti i zdravlja, obuhvatajući njenim uticajem ne samo radnu sredinu zaposlenih u kompaniji, nego i rasprostranjenu zonu svih naših poslovnih i saradničkih relacija. Kolektivnim pregalaštvom, usmerenim ka bezuslovnom eliminisanju bezbednosnog rizika, konstantno ostvarujemo odlične rezultate, čija je postojanost potvrđena u decembru 2014. godine, kada smo navršili dve godine bez povrede na radu sa izgubljenim danima. Dalje praćenje učinka u ovoj oblasti i stalno implementiranje naprednih inovacija, biće naš pouzdani kurs u budućem održavanju najvažnijeg uspeha: 0 (nula) povreda na radu, što je merodavni pokazatelj zajedništva u kompaniji.

Vrhovni principi održivog razvoja suštinski upravljaju našim savесnim pristupom zaštiti životne sredine i utiču na neprekidno ulaganje u očuvanje prirodnih vrednosti. Primenom najboljih tehničkih performansi, nastojimo da krajnje redukujemo uticaj kompanije na okruženje. Sa tim zadatkom, u protekloj godini smo pustili u rad sistem za recirkulaciju vode, kojim je više stotina puta smanjena potrošnja vode iz reke Skrapež. Taj kvalitativni pomak TCK, u orijentaciji ka ograničenoj upotrebi neobnovljivih resursa, izraz je razvijene svesti da se umanjemom tragova poslovnih operacija uvećavaju šanse za opstanak civilizacijskih tekovina.

Interakcija sa zajednicom, čiju sudbinu delimo, za nas je uvek nepresušni izvor kreativnog društvenog angažovanja. Ravnopravnim dijalogom sa lokalnom sredinom stvaramo jedinstvenu sinergiju, u kojoj se prožimaju najbolje inicijative poslovanja i principi opšteg dobra. Podstičući učešće svih zainteresovanih strana u formulisanju naše politike društveno odgovornog poslovanja, ne prestajemo da gradimo nove vidove obostranog poverenja. Krajem prošle godine, ustanovili smo petogodišnji plan za aktivno uključivanje stejkholdera u rešavanje važnih i održivih tema u lokalnoj zajednici. Prvi potez u tom smeru podrazumevao je formiranje pet fokus grupa koje će se u narednom periodu baviti pitanjima socijalnog, ekonomskog i ekološkog karaktera, i time unaprediti kvalitet zajedničkog miljea.

Katastrofalne poplave koje su pogodile našu zemlju pokrenule su kompaniju i njene zaposlene da daju doprinos normalizaciji života u lokalnoj zajednici, i ujedno podstakle zaposlene širom TITAN Grupe da solidarno prikupe novac kojim je nabavljen aparat za reverznu osmozu, doniran odeljenju za hemodijalizu Doma zdravlja u Obrenovcu.

Zajednički trud koji smo sa svim saradnicima posvetili zaštiti ljudi i imovine od poplava, kao i sanaciji posledica izazvanih stihijom, dokazuju da između zajednice i biznisa u njenom prostoru postoji neraskidiva veza, čija se čvrstina stalno proverava pod uticajem varirajućih okolnosti. Ovi izazovi, spregu između naše kompanije i lokalne sredine čine još snažnijom, jer TITAN Cementara Kosjerić uvek ostaje pouzdan partner i oslonac svakoj inicijativi društvenog razvoja, demonstrirajući istinsko uverenje da su temeljni principi na kojima počiva naša poslovna filozofija koherentni sa sistemom funkcionisanja zajednice u kojoj stvaramo. Takvu saradnju negujemo uzajamnom afirmacijom i podsticanjem rasta svih potencijala koji dalekosežno obezbeđuju prosperitet celog društva. To je osnovno stanovište i ovog Izveštaja, čiji sadržaj u prvi plan stavlja kontinuirani razvoj i unapređenje svih aspekata života.

Miroslav Gligorijević,
generalni direktor

UVODNA REČ GENERALNOG DIREKTORA.....	3
TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ d.o.o.....	5
Korporativne vrednosti.....	5
O nama – danas.....	6
Kroz istoriju.....	8
ODRŽIVI RAZVOJ.....	9
Kako kreiramo vrednost	10
Upravljanje	12
Ciljevi za održivost	14
GRADIMO POVERENJE	16
Zaposleni.....	18
Zaposleni o H.art Programu – programu razvoja veština rukovođenja u TCK	19
Zdravlje i bezbednost	20
Kupci i dobavljači	23
Korak ispred potreba klijenata	23
Lanac nabavke	24
Lokalna zajednica – TITAN u Kosjeriću.....	26
Znanje za izazove	27
Dokumentovani dijalog sa društvom	28
Pokretačka energija najboljih projekata	28
Promocija održivosti kroz umrežavanje	29
Globalni dogovor Ujedinjenih nacija	29
BRIGA O ŽIVOTNOJ SREDINI.....	30
Revizije Sistema upravljanja zaštitom životne sredine	30
Energija i klimatske promene.....	31
Termalna energija	31
Racionalizacija potrošnje termalne energije za grejanje	31
Električna energija	32
Emisija ugljen-dioksida (CO ₂)	32
Emisije u vazduh.....	32
Vrednosti emisija u odnosu na zakonom propisane vrednosti	33
Očuvanje resursa.....	33
Prirodni i alternativni sirovinski materijali	33
Voda.....	34
Upravljanje otpadom.....	34
Ambalažni otpad	34
Očuvanje biodiverziteta	35
Ozelenjavanje 2014 – Odužimo se prirodi	35
GRI INDEKS.....	38
PRINCIPI IZVEŠTAVANJA	42

TITAN Cementara Kosjerić d.o.o.

Osnovana pre gotovo 40 godina, Cementara u Kosjeriću obezbeđuje svoju sigurnu poziciju na tržištu i istovremeno respektabilno mesto u društvu. Mi smo pouzdan i transparentan korporativni partner i nastojimo da odgovornim ponašanjem doprinesemo prosperitetu zajednice i društva u kome poslujemo. Tom cilju stremimo u sastavu međunarodne Grupe koja se razvija kao vertikalno integrisani proizvođač cementa, kombinujući vrhunsku operativnost i duh inicijative s poštovanjem ljudi, društva i životne sredine.

■ KORPORATIVNE VREDNOSTI

INTEGRITET

- Etičnost u poslovnim praksama
- Transparentnost
- Jasna i otvorena komunikacija

ZNANJE

- Uvećanje fonda znanja
- Znanje i stručnost u svakoj funkciji
- Izvrsnost u ključnim kompetencijama

POŠTOVANJE KUPCA

- Korak ispred potreba kupca
- Inovativna rešenja
- Vrhunski kvalitet proizvoda i usluga

OSTVARIVANJE REZULTATA

- Jasni ciljevi
- Visoki standardi
- Uvećanje vrednosti kompanije

STALNO SAMOUSAVRŠAVANJE

- Organizacija koja uči
- Spremnost na promene
- Odgovori na izazove

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE

- Bezbednost pre svega
- Održivi razvoj
- Saradnja sa zajednicom

O NAMA – DANAS

Ključni finansijski pokazatelji	2012	2013	2014
Ukupna imovina (000€)	42.128	44.152	33.015
Direktno generisana vrednost (000€)*	37.933	30.431	31.162
Prihod od prodaje cementa (000€)	33.430	26.280	26.543
Kapital (000€)	39.268	41.800	30.805
Distribuirana ekonomska vrednost (000€)	25.414	20.665	20.987
Operativni troškovi (000€)**	17.127	14.302	13.937
Zarade i benefiti zaposlenih (000€)	6.046	4.586	4.936
Porezi koji su teretili troškove (000€)	2.122	1.715	1.950
Pro bono izdaci za lokalnu zajednicu (000€)	109	59	163
Uvećanje ekonomske vrednosti kompanije (000€)	12.518	9.766	10.175
Profit pre kamate, poreza i amortizacije (000€)	14.596	10.940	11.232
Neto profit (posle poreza na dobit) (000€)	15.869	8.439	8.993
Profitna marža pre kamate, poreza i amortizacije***	38,9%	36,4%	36,4%
Rigorozni racio likvidnosti****	6,0	8,1	4,2
Odnos neto duga prema kapitalu*****	0,0%	0,0%	0,0%

- * Direktno generisanu vrednost čine: prihodi od prodaje, prihodi od zakupa, finansijski prihodi i prihodi od kamata, neto dobiti i gubici po osnovu prodaje NPO
- ** Operativni troškovi obuhvataju nabavnu vrednost prodane robe, troškove materijala i ostale poslovne rashode umanjene za različite vrste poreza
- *** Odnos profita pre kamate, poreza i amortizacije i prihoda od prodaje cementa uključujući transport
- **** Odnos novčanih sredstava i kratkoročnih obaveza
- ***** Kompanija se ne finansira iz pozajmljenih izvora

Titanovi proizvodi su usaglašeni sa zakonskim regulativama Evropske unije, vezanim za zdravlje, bezbednost, ekologiju i zaštitu potrošača.

Naši proizvodi se koriste za izgradnju puteva, mostova i domova, i zato kontinuirano ulažemo u njihovu održivost i sigurnost, doprinoseći napretku društva koje će na taj način počivati na postojećim, modernim i pouzdanim građevinama. Uz poštovanje kupaca i krajnjih korisnika: kompanija i pojedinaca, strateški odgovaramo na zahteve tržišta na kojima su prisutni naši proizvodi. To nas dodatno motiviše da neprekidno implementiramo unapređenja na planu tehnologije i ljudskih resursa, i tako obezbedimo visok kvalitet i ekonomičnost naših proizvoda i usluga.

Ključni nefinansijski pokazatelji	2012	2013	2014
Vrednost distribuirana stejholderima* (000€)	54.122	34.379	46.873
Broj zaposlenih (na kraju godine)	261	259	234
Ukupan iznos nabavki (000€)	22.439	16.007	17.720
LTIFR**	4,19	0	0
Specifična direktna emisija CO ₂ (kg/t _{proizvoda})	650	623	616
Zahvaćena voda (m ³)	660.933	597.684	56.273
Potrošnja termalne energije (TJ)	1.201	885	915
Troškovi zaštite životne sredine (000€)	285	260	260

- * Vrednost distribuirana stejholderima obuhvata ulaganja u zaštitu životne sredine, nove investicije u osnovna sredstva, plaćene poreze državi i lokalnim vlastima, ostvareni promet sa dobavljačima za proizvode i usluge, ulaganja u razvojne programe u lokalnoj zajednici, plate i beneficije zaposlenih, i neto dividende isplaćene vlasnicima kompanije
- ** Broj povreda na radu normalizovano na 1.000.000 radnih sati = Broj povreda na radu sa izgubljenim danima X 1.000.000 / Ukupan broj radnih sati koji su ostvarili direktno zaposleni tokom godine

Strategija kompanije

Tržišta na kojima su prisutni naši proizvodi

PC 35M (V-L) 32,5R

Pored stabilnog kvaliteta (utrošak vode, vreme vezivanja), ovaj cement karakterišu i visoke rane čvrstoće, dobra svojstva ugradivosti, umerena otpornost na izloženost agresivnim vodama, kao i umeren razvoj toplote hidratacije, tako da je proizvod povoljan za individualnu gradnju, zidarske radove i završne građevinske radove.

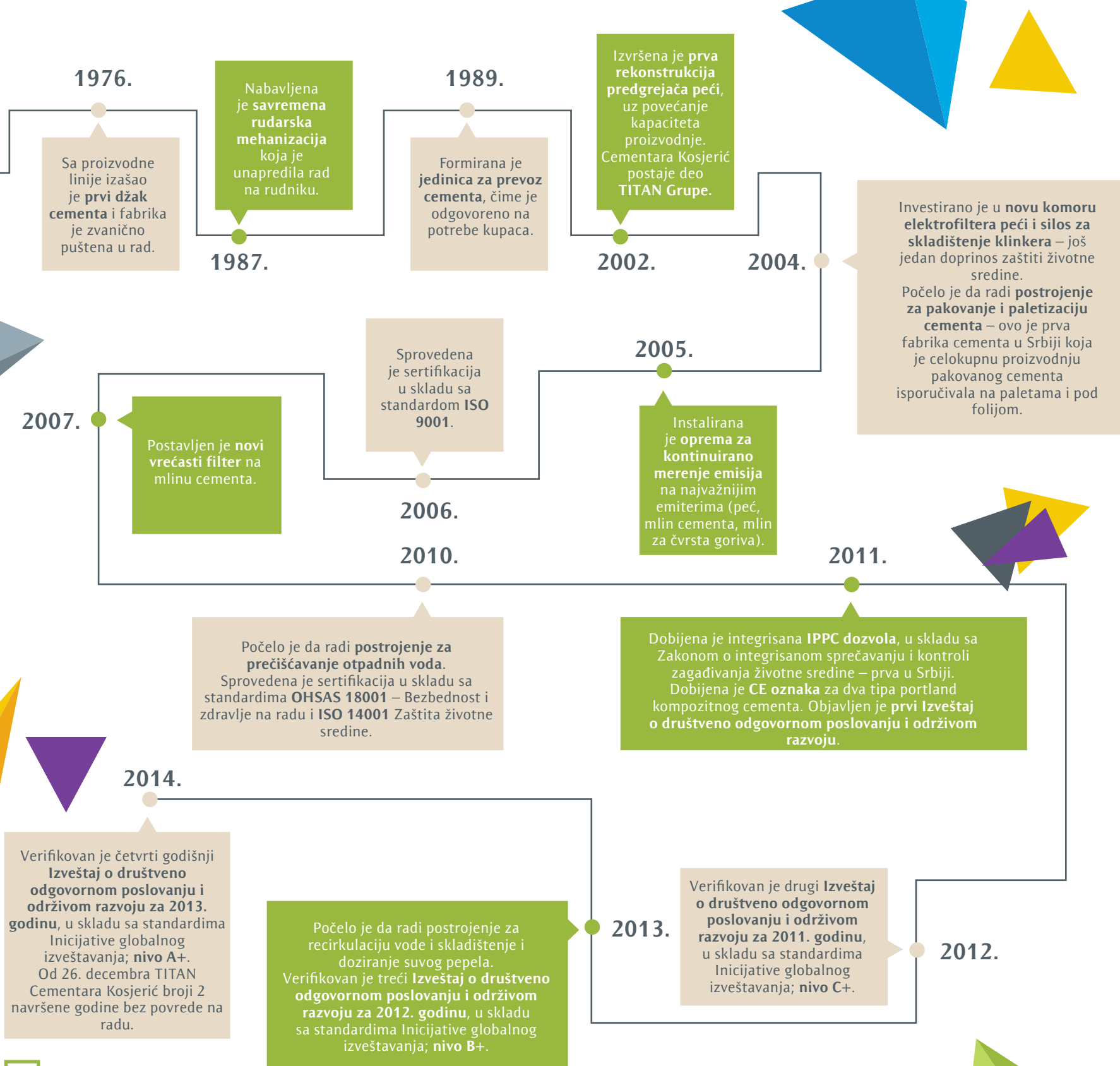
PC 35M (V-L) 42,5R

Cement za široku primenu, od proizvodnje transportovanog i pumpanog betona, preko izrade svih vrsta armiranobetonskih konstrukcija. Pogodan je i za proizvodnju završnih materijala u građevinarstvu. Osim što ispunjava zahteve za ujednačenim kvalitetom, kao i visokim ranim i kasnim čvrstoćama, ovaj cement ima mogućnost postizanja visokih marki betona.

PC 20M (S-L) 42,5R

Cement za spravljanje svih vrsta betona, posebno pogodan za pripremu betona koji se koristi u agresivnim sredinama; pokazuje visoku otpornost na dejstvo mraza i soli. Pogodan za izradu masivnih betonskih konstrukcija, izgradnju mostova, tunela, puteva i drugih objekata. Ima izvrsna svojstva ugradivosti, i postiže visoke marke betona.

Naša vizija je da budemo jedan od ekonomski, ekološki i društveno najodgovornijih proizvođača građevinskih materijala.

ODRŽIVI RAZVOJ

U neizvesnoj dinamici aktuelnih tržišno-ekonomskih kretanja, TITAN Cementara Kosjerić nepokolebljivo sprovodi politiku društvene odgovornosti, sjedinjenu sa svojom idejom vodiljom i jednom od glavnih vrednosti kompanije. Ovaj dokazani korporativni putokaz obezbeđuje pouzdan pravac i rast naših poslovnih aktivnosti u promenljivim privrednim izazovima. Pouzdano nas orijentiše da unapređujemo konkurentnost na globalnom tržištu, uz neumornu brigu o ekonomskom, ekološkom i društvenom uticaju kompanije, saglasno ciljevima održivog razvoja.

Stvaranjem vrednosti za društvo, želimo da podržavamo i pokrećemo pozitivne promene u zajednici, zbog čega posvećeno postavljamo visoke standarde u svakoj oblasti poslovanja, uključujući i uvažavajući raznolike potrebe svih zainteresovanih strana i doprinoseći razmeni znanja i kompetencija unutar kompanije. Privrženi politici društvene odgovornosti, unapređujemo korporativnu strategiju i dajemo dobre primere ovakve prakse kroz neprestanu brigu o zaposlenima, ulaganje i podršku lokalnoj zajednici, poštovanje kupaca, dobavljača i svih poslovnih partnera TCK.

KONTEKST U KOME
POSLUJEMO

78/175

Pozicija Srbije prema
Indeksu korupcije za 2014. godinu
Izvor: Transparency International
(transparency.org)

6.354 USD

Bruto domaći proizvod Srbije po
stanovniku u 2013. godini
Izvor: The WorldBank (worldbank.org)

22,2%

Stopa nezaposlenosti u Srbiji 2014. godine
Izvor: Međunarodna organizacija rada (ilo.org)

Poslujemo saglasno našoj viziji:

„Težimo da uvek ostvarujemo svoje poslovne ciljeve i kreiramo vrednosti,
na etičan i društveno odgovoran način, čineći što manje lošeg, uz nastojanje da činimo što više dobrog.“

■ KAKO KREIRAMO VREDNOST

480.762 t sirovina eksploatisano je u dva aktivna rudnika

714.251 m² jeste ukupna površina aktivnih rudnika,
od čega je **429.269 m²** obuhvaćeno eksploatacijom

380.272 t iznosila je ukupna proizvodnja cementa

Ukupna sredstva za bezbednost i zdravlje na radu: više od **82.000 evra**

Osnovni uticaji rudnika:

- Buka i prašina
- Vibracije
- Promena reljefa

- Potencijalni uticaj na biodiverzitet
- Utrošak energije

Ukupne godišnje emisije u vazduh:

praškaste materije **1,08 t**

NO_x **329 t**

SO_x **0,52 t**

Osnovni uticaji proizvodnje cementa:

- Emisija CO₂
- Utrošak energije
- Ostale emisije (prašina, NO_x, SO_x)

Svesni da naše operacije utiču na ljude i okruženje oko nas, posvećeni smo smanjenju i eliminaciji negativnih uticaja, modalitetom koji održava ravnotežu između ekonomskih, društvenih i ekoloških ciljeva.

Dobavljačima, za proizvode i usluge: više od **17.720.000 evra**, od čega **80% domaćim dobavljačima**

Svaki zaposleni pohađao je, prosečno, **33 sata** različitih razvojnih programa

- Buka
- Potrošnja vode
- Bezbednosni rizici

Ukupna **ulaganja u zaštitu životne sredine**: više od **481.000 evra**
Kroz **direktne poreze državi i lokalnim vlastima**: više od **5.800.000 evra**

Zaposlenima, kroz **plate i beneficije**: više od **4.900.000 evra**

Skoro **220.000 evra** uloženo u razvojne programe u lokalnoj zajednici, od čega 44% kroz donacije u novcu, a 56% kroz donacije u materijalu

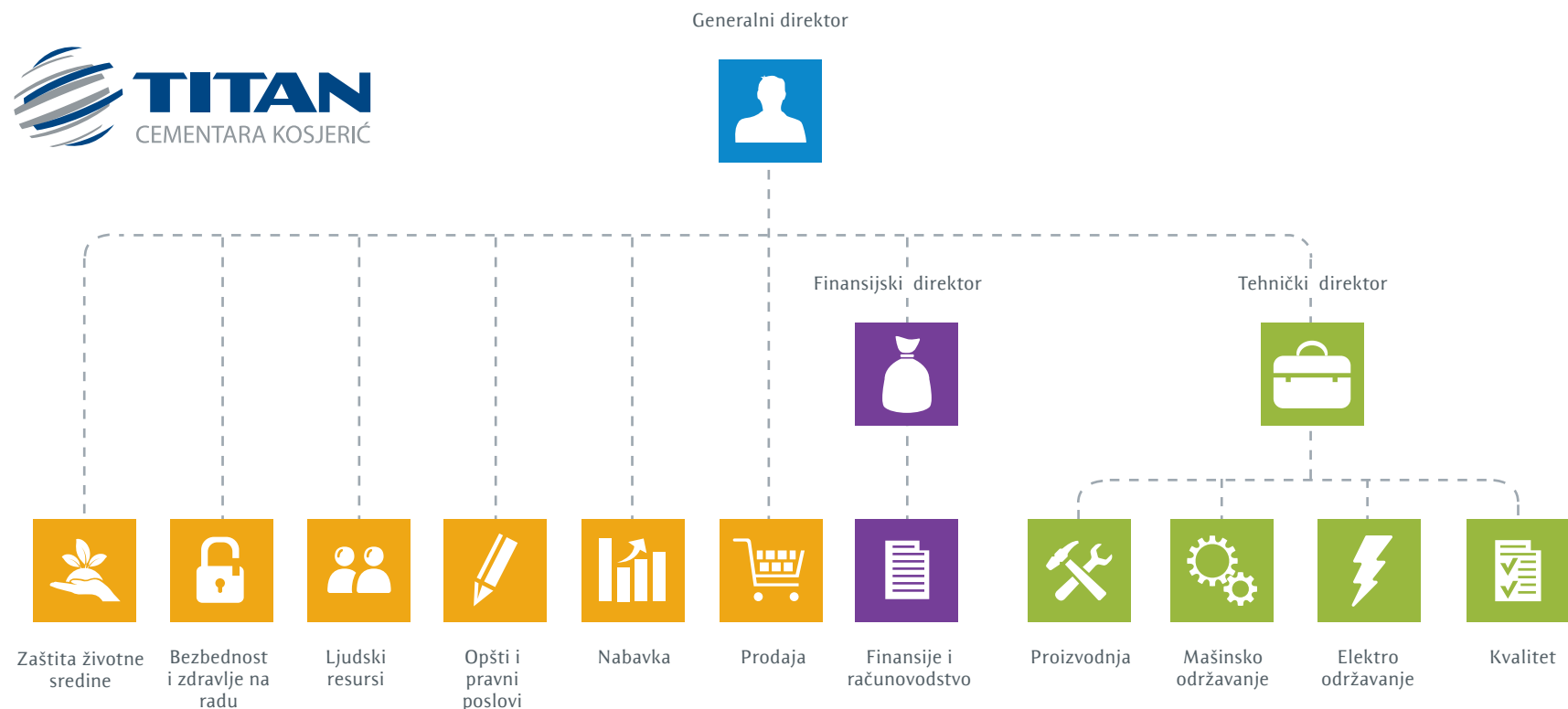
Indirektni uticaji:

- Emisija CO₂
- Ostale emisije
- Korišćenje sirovina

■ UPRAVLJANJE

Proaktivna identifikacija rizika i mogućnosti predmet je kontinuiranog zalaganja TITAN Cementare Kosjerić i čitave Grupe. Rukovodstvo svih nivoa redovno prati i analizira stanje poslovnog miljea, podjednako razmatrajući ekonomske faktore i značajne teme održivosti, kao što su bezbednost, životna sredina i društveni prosperitet.

U Cementari upravljanje rizicima i mogućnostima trasira adekvatne poslovne orijentire na konkurentnom tržištu, jer brižljivo odgovara na dinamične uslove i trendove globalnog i bližeg konteksta kompanije. Delotvornost ovog koncepta zasniva se na sprovođenju odgovarajućih revizija i analiza, usklađenih sa zahtevima međunarodnih ISO standarda i ciljevima korporativnog upravljanja.

Principi globalnog korporativnog upravljanja određuju da najviše upravno telo naše kompanije: Odbor direktora ima stratešku ulogu u kreiranju najvažnijih odluka i smernica koje postavljaju okvir poslovnih aktivnosti TCK. Odgovornost za implementaciju odluka TITAN Grupe preuzima **lokalni Odbor direktora**, uvažavajući povratne informacije od svih zainteresovanih strana. Pritom, ovo rukovodstvo dosledno primenjuje princip predostrožnosti u svim aspektima poslovanja, saglasno Deklaraciji o životnoj sredini i razvoju Ujedinjenih nacija, i analizira rizike i mogućnosti uslovljene razvojem zaštite životne sredine. Radi negovanja transparentne i konstruktivne komunikacije, o značajnim oblastima poslovanja i bitnim odlukama kompanije diskusija se odvija na više nivoa – kroz različite forme dijaloga sa lokalnom zajednicom, na redovnim sastancima posvećenim revidiranju poslovnih rezultata, kao i na godišnjim sastancima o učinku i razvoju zaposlenih.

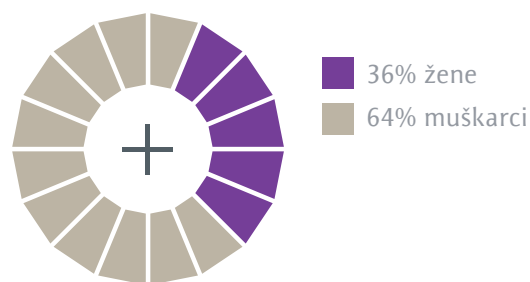
Funkcionisanje **Odbora za društveno odgovorno poslovanje TCK**, zaduženog za primenu programa u uporišnim sferama društveno odgovornog i korporativnog upravljanja, upućuje na neprikosnoveni značaj ovih aktivnosti kompanije. Sastavljen od najviših rukovodećih kadrova, Odbor vodi računa da se predviđeni ciljevi, vezani za bezbednost i zdravlje, zaštitu životne sredine i razvoj lokalne zajednice, dosledno sprovede u praksi, unapređuju i revidiraju, zavisno od uslova poslovnog okruženja.

Pored ovog Odbora, shodno primenjenim sistemima kvaliteta, u TITAN Cementari Kosjerić redovno se sastaju i **Odbori za: kvalitet, bezbednost i zdravlje na radu, zaštitu životne sredine i razvoj zaposlenih**, u čijem radu učestvuju izvršni direktori.

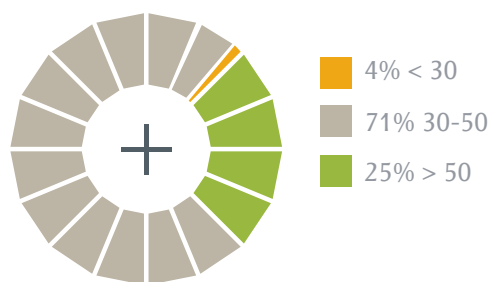
40%
ŽENA ČINI
ODBOR ZA DOP

Identifikovani rizici	Odgovori – mogućnosti
Javne finansije – uticaj na tržište cementa	S obzirom da je uticaj kompanije na ekonomske okolnosti minimalan, kompanija upravlja operacijama odgovorno, fokusirajući se na najvažnije investicije i brigu o zaposlenima, ne izlažući se nesigurnim finansijskim rizicima. U kompaniji se redovno sastaje Odbor za kreditnu kontrolu.
Zapošljavanje i razvoj najboljih kandidata – lokacija kompanije	Korporativne vrednosti inkorporirane su u sve aspekte poslovanja i poslovnog odlučivanja u kompaniji. U skladu sa svojim politikama, TCK nudi jednake mogućnosti za zapošljavanje i razvoj, i zaradu usklađenu sa zahtevima tržišta i relevantnim propisima. Kompanija razvija programe edukacije za mlade nezaposlene u lokalnoj zajednici.
Restruktuiranje organizacije	U cilju očuvanja konkurentnosti, održivosti i dugoročnosti poslovanja, TCK sprovodi programe restrukturiranja u skladu sa tržišnim uslovima. Uzimajući u obzir visoku stopu nezaposlenosti i brigu o zaposlenima, svi ovakvi programi sprovode se na odgovoran način, vodeći računa da isplaćene otpremnine u najmanju ruku odgovaraju zakonskim zahtevima, a u najvećem broju slučajeva su znatno iznad zakonom garantovanih minimalnih iznosa.
Bezbednost i zdravlje na radu	Bezbednost je prioritet kompanije, koja nastoji sistematično da unapredi uslove rada za zaposlene i ugovarače, kroz razvoj bezbednosne kulture, treninge, jasne i efektivne procedure OHSAS 18001, i dovoljan broj zaposlenih sa neposrednom odgovornošću za ovaj aspekt biznisa.
Klimatske promene	Kako bi smanjila emisije gasova sa efektom „staklene bašte“, kompanija kontinuirano ulaže u najbolje dostupne tehnologije, nastojeći da poveća udeo alternativnih sirovina, uvede alternativna goriva i unapredi energetska efikasnost.
Širenje principa DOP kroz lanac nabavke	Odnosi sa dobavljačima i ugovaračima uređeni su Procedurom nabavke (ISO 9001), kao i Kodeksom ponašanja za nabavku, koji se odnosi i na pitanja ljudskih prava i korupcije. TCK kontinuirano razvija mehanizme koji obezbeđuju usklađenost sa najvišim standardima, u svim fazama lanca vrednosti.

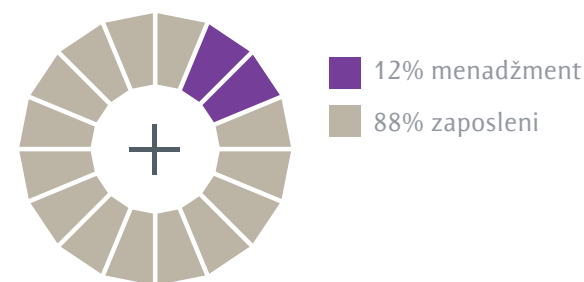
Zaposleni u menadžmentu prema polu

Zaposleni u menadžmentu prema starosti

Struktura prema kategoriji zaposlenih

CILJEVI ZA ODRŽIVOST

Iskrena posvećenost stvaranju društva, zasnovanom na održivom razvoju, prožima naše celokupno poslovanje i manifestuje se ambicioznim ciljevima iz oblasti društveno odgovornog poslovanja, koje stalno revidiraju najviši rukovodeći kadrovi kompanije.

Ciljevi	Učinak 2013	Učinak 2014	Nastojanja za 2020. godinu
Zaposleni i radno okruženje			
Unapređenje kompetencija	29,67 sati treninga po zaposlenom 194 evra iznosi prosečno ulaganje u razvoj po zaposlenom	33,47 sati treninga po zaposlenom 260 evra iznosi prosečno ulaganje u razvoj po zaposlenom	Najmanje 30 sati obuke po zaposlenom Nastaviti sa unapređenjem kompetencija
Etičnost u poslovanju	Obuke za primenu Kodeksa ponašanja TITAN Grupe Implementirana procedura za prijavljivanje kršenja Kodeksa ponašanja	Za menadžment kompanije održan je trening o Smernicama za upravljanje ljudskim resursima (29 sati)	Obuke za primenu Kodeksa ponašanja TITAN Grupe za sve zaposlene, svake dve godine
Povrede na radu	Na 1.000.000 radnih sati frekvencija povreda na radu iznosi: 0 (nula)	Na 1.000.000 radnih sati frekvencija povreda na radu iznosi: 0 (nula)	Održavanje 0 (nula) povreda na radu
Briga o zaposlenima	Pripreme za potpisivanje Kolektivnog ugovora	Potpisivanje Kolektivnog ugovora Ispitivanje stavova zaposlenih o ključnim temama koje su bitne za uspešnost kompanije Kantina za ishranu zaposlenih počela da radi u decembru 2014. godine	Razviti i primeniti plan aktivnosti, u skladu sa rezultatima ispitivanja stavova zaposlenih Stalna unapređenja uslova rada
Tržište			
Održavanje zadovoljstva klijenata	Nije zabeležena nijedna reklamacija na proizvode	Nije zabeležena nijedna osnovana reklamacija na proizvode	Održavanje niskog nivoa reklamacija, preventivno savetovanje i edukacija kupaca
Odgovornost prema korisnicima proizvoda	Redukcija sadržaja Cr ⁶⁺ u cementu, do nivoa ispod 2 ppm u roku trajanja proizvoda	Pripreme za uvođenje novog pakovanja cementa od 25 kg	Uvođenje novog pakovanja cementa od 25 kg Usaglašavanje bezbednosnih oznaka na vrećama sa zahtevima EU
Edukacija kupaca i dobavljača o društvenoj odgovornosti	Forum „Naša zajednica – naša odgovornost“ uključio je predstavnike značajnih stejkholdera 171 sat obuke za bezbedan rad ugovarača	Fokus grupa o lancu nabavke Upoznavanje dobavljača i kupaca s principima: etičnost u poslovanju i društvena odgovornost 155 sati treninga za bezbedan rad ugovarača	Kontinuirana komunikacija, sa ciljem da 80% ključnih dobavljača i kupaca poštuje principe odgovorne nabavke Nastaviti sprovođenje obuka za bezbedan rad ugovarača
Pretkvalifikacija dobavljača	42 nova dobavljača prošla su kroz proces pretkvalifikacije	70 novih dobavljača prošlo je kroz proces pretkvalifikacije	Uspostaviti proces pretkvalifikacije za 100% novih dobavljača

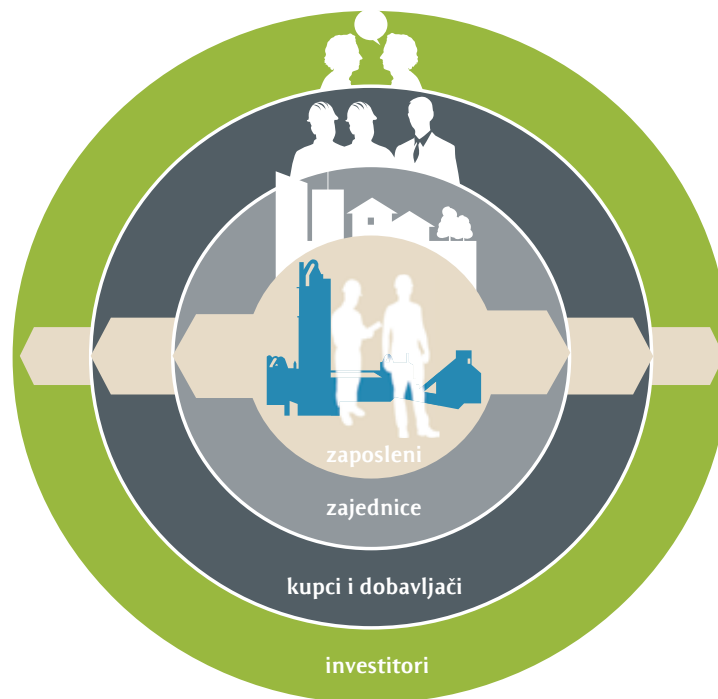
Ciljevi	Učinak 2013	Učinak 2014	Nastojanja za 2020. godinu
Životna sredina			
Investiranje u održivi razvoj	Više od 820.000 evra iznosi trošak za unapređenje životne sredine	Više od 481.000 evra je ukupno ulaganje u životnu sredinu	Dalji rad na poboljšanju učinka u oblasti zaštite životne sredine
Emisija CO ₂	Ukupna specifična direktna emisija CO ₂ je iznosila 623 kg/t _{proizvoda}	Ukupna specifična direktna emisija CO ₂ je iznosila 615 kg/t _{proizvoda}	Održavanje vrednosti specifične direktne emisije CO ₂ <631,5 kg/t _{proizvoda}
Energetska efikasnost	Smanjenje utroška mazuta za 18%, u odnosu na 2012. godinu	Smanjenje utroška mazuta za 18%, u odnosu na 2013. godinu	Zamena svih sijalica u TCK energetske efikasnijim
Alternativna goriva i sirovine	Saglasnost Ministarstva na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu Projekta korišćenja SRF	Kompletiranje neophodne dokumentacije za rad na Projektu korišćenja SRF	Nastavak zalaganja za usklađivanja sa standardima EU, koji se odnose na korišćenje alternativnih goriva
	Učešće alternativnih sirovina iznosilo je 10,2%	Učešće alternativnih sirovina iznosilo je 13,2%	Dalje povećanje učešća alternativnih sirovina
Lokalna zajednica i društvo			
Dijalog sa stakeholderima	Poseta SO TCK Titanovoj fabrici u Bugarskoj koja koristi alternativna goriva u procesu proizvodnje Stakeholder forum „Naša zajednica – naša odgovornost“	Fokus grupe u vezi sa najvažnijim aspektima poslovanja „Naša zajednica – naša odgovornost“	Sastanci sa stakeholderima i održavanje dijaloga
Transparentnost i integritet	Izveštaj o DOP i održivom razvoju za 2013. godinu, kriterijumi GRI G3.1 (ocena: A+)	Izveštaj o DOP i održivom razvoju, u skladu sa Smernicama GRI G4	Unapređenje izveštavanja o DOP i održivom razvoju – kvalitetniji izveštaj
Strateški pristup ulaganju u lokalnu zajednicu	Ukupno ulaganje u programe lokalne zajednice iznosi više od 131.000 evra	Ukupno ulaganje u lokalnu zajednicu iznosi skoro 220.000 evra	Nastaviti podržavanje važnih razvojnih programa u lokalnoj zajednici

GRADIMO POVERENJE

Uvažavajući strateški utemeljenu korporativnu politiku na nivou Grupe, saradnju sa stejkholderima shvatamo kao primarnu oblast i sigurni mehanizam u doseganju razvijene prakse odgovornog poslovanja i održivog rasta. Taj efekat povezan je s našom odgovornošću prema svima na čije živote utičemo, unutar i van kompanije. Razumevajući različite interese i prioritete, stalnim entuzijazmom iniciramo raznovrstan dijalog sa socijalnim akterima, kako bismo partnerski odredili centralna pitanja, i ovim sadejstvom unapredili učinak i upravljanje odlukama u kompaniji.

Uključivanjem predstavnika svih zainteresovanih strana na forumu „**Naša zajednica – naša odgovornost**“, održanom u decembru 2013. godine, zajednički smo identifikovali najvažnije teme, uzete za materijalni okvir i ključne oblasti kojima posvećujemo posebnu pažnju u procesu izveštavanja. Predstavnici zaposlenih, kao i organizacija s kojima kompanija saraduje: kupaca, dobavljača i lokalnih institucija – upoznati su s konceptima društveno odgovornog poslovanja i izveštavanja o održivosti, standardima izveštavanja i ocenom materijalnosti. Na osnovu toga su, kroz rad u grupama, ocenjivali relevantnost ponuđenih tema iz oblasti životne sredine, tržišta i društva. Jedna od inicijativa, iznedrenih u dijalogu s važnim stejkholderima, podrazumeva formiranje pet radnih fokus grupa koje će u narednom periodu afirmisati i unapređivati teme, ocenjene kao veoma značajne za kompaniju i stejkholdere:

Fokus grupe „Naša zajednica – naša odgovornost“

Interaktivni i konstruktivni panel lokalne zajednice: „**Naša zajednica – naša odgovornost**“ pruža nam korisna saznanja o stavovima okruženja, na osnovu kojih kristališemo vodeće kriterijume u društveno odgovornom poslovanju. Zbog toga smo, kompatibilno politici održivosti, usvojili odluku da se ovakav plodotvorni forum redovno održava, na svake dve godine.

Uvereni smo da se međusobno poverenje i korporativna kultura zajedništva snažno izgrađuju na platformi otvorene i bliske komunikacije sa svim zainteresovanim stranama, motivisanim važnim temama od opšteg interesa. Ravnopravnost dijaloga za zaposlene u TCK obezbedili smo i na području etičkih normi, utkanih u vezivnu podlogu našeg poslovanja, tako što smo za potencijalna kršenja pravila ponašanja u kolektivu obezbedili imejl adresu: kodeksponasanja@titan.rs, predviđenu za komentare, pitanja i sugestije etičkog karaktera u kompaniji. U periodu koji pokriva ovaj Izveštaj, nije bilo reagovanja i prijava za kršenja Kodeksa ponašanja.

■ ZAPOSLENI

Naša je obaveza da ponudimo jednake mogućnosti i ne dozvolimo nijedan oblik diskriminacije, zastupajući otvorenost, transparentnost i meritokratiju u svim našim politikama i praksama zapošljavanja i rada.

ZAPOSLENI u TITAN Cementari Kosjerić, na dan 31.12.		2012		2013		2014	
Broj zaposlenih sa punim radnim vremenom		256		256		224	
žene		34		34		32	
muškarci		222		222		192	
Broj zaposlenih na određeno vreme		5		3		10	
žene		1		1		3	
muškarci		4		2		7	
Ukupan broj zaposlenih		261		259		234	
Broj zaposlenih, po polu		broj	%	broj	%	broj	%
žene		35	13,41	35	13,51	35	14,96
muškarci		226	86,59	224	86,49	199	85,04
Zaposleni koji su dobili povratnu informaciju o učinku i razvoju		broj	%	broj	%	broj	%
žene		14	15,41	12	15,38	12	15,38
muškarci		29		28		26	

U procesu redovnog godišnjeg ocenjivanja učinka, povratnu informaciju o svom radu dobijaju i članovi lokalnog Odbora direktora. Svi članovi menadžmenta imaju uvid u svoje rezultate, uključujući bezbednost i zdravlje na radu, razvoj zaposlenih i promociju kompanijskih vrednosti.

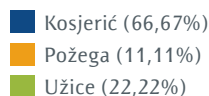
Reagujući na izazove lokalnog tržišta, 2014. godine kompanija je, u skladu sa odgovarajućim zakonskim propisima sprovela program restrukturiranja, za koji se dobrovoljno prijavio 31 zaposleni i za čiju je realizaciju izdvojeno skoro pola miliona evra.

FLUKTUACIJA ZAPOSLENIH		POL	STAROST	2012	2013	2014
Novozaposleni	žene	<30	1	1	3	
		30-50	0	0	0	
		>50	0	0	0	
	muškarci	<30	2	1	6	
		30-50	0	0	2	
		>50	0	0	0	
Zaposleni koji su napustili organizaciju – redovna fluktuacija	žene	<30	0	1	1	
		30-50	1	0	0	
		>50	0	0	0	
	muškarci	<30	0	2	1	
		30-50	1	0	2	
		>50	5	1	1	
Zaposleni koji su napustili organizaciju – program restrukturiranja	žene	<30	0	0	0	
		30-50	5	0	0	
		>50	6	0	2	
	muškarci	<30	0	0	0	
		30-50	3	0	2	
		>50	28	0	27	
Stopa fluktuacije (broj zaposlenih koji su napustili organizaciju / prosečan broj zaposlenih za period)				16,13	1,54	14,40

Struktura zaposlenih prema mestu stanovanja

Top menadžment prema mestu stanovanja

Naši odnosi sa ugovaračima zasnivaju se na poverenju, poštovanju, poštenju i iskrenosti, u cilju održavanja dugoročne saradnje.

INDIREKTNO ZAPOSLENI – ugovarači	2012	2013	2014
Ukupan broj zaposlenih ugovarača	136*	137*	155*
Broj ugovarača, bez logistike i transporta	24*	35*	37*
Broj ugovarača – logistika i transport	112*	102*	118*
Ukupan broj radnih sati ugovarača	256.394	259.162	291.875

* Broj ugovarača procenjen na osnovu radnih sati (kao FTE – full time equivalent)

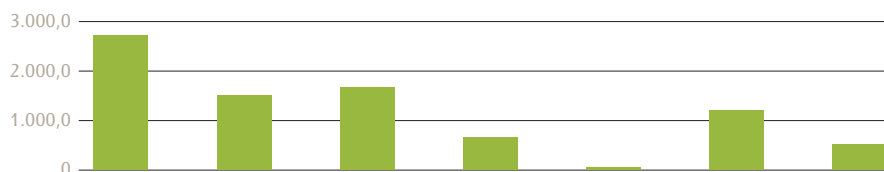
73% ZAPOSLENIH SU ČLANOVI SINDIKATA

Strategija ljudskih resursa nalaže da sve prakse TITAN Cementare Kosjerić vezane za rad, imaju zadatak da obezbede emotivnu i mentalnu posvećenost svih zaposlenih. **Smernice za upravljanje ljudskim resursima** predviđaju jednake mogućnosti za sve, i promovišu meritokratiju, otvorenu komunikaciju i transparentnost. Najniža osnovna zarada isplaćena u kompaniji za decembar 2014. godine bila je **2,5 puta veća** od propisane minimalne zarade u Srbiji, i iznosila je 72.295 dinara. Zaposlenima se prilikom odlaska u penziju isplaćuju zakonom propisane otpremnine, dok zaposleni koji rade u kompaniji neprekidno 10, 20 ili 30 godina, dobijaju jubilarne nagrade. Osnovna zarada za sva radna mesta prilagođena je uslovima tržišta, odgovarajućim propisima i odredbama Kolektivnog ugovora, koji je sa Sindikatom TITAN Cementare Kosjerić potpisan u martu 2014. godine.

Odstustvo radi nege deteta u TITAN Cementari Kosjerić

Zaposleni koji su imali pravo na odsustvo zbog rođenja deteta 2014. godine	muškarci	5
	žene	2
Zaposleni koji su iskoristili pravo na odsustvo	muškarci	0
	žene	2
Očekivani broj zaposlenih za povratak sa odsustva	muškarci	0
	žene	1
Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva	muškarci	0
	žene	1
Zaposleni koji su se vratili na posao posle odsustva i zaposleni su i 12 meseci kasnije	muškarci	0
	žene	2

Sati treninga u 2014. godini

SMERNICE ZA UPRAVLJANJE LJUDSKIM RESURSIMA

možete preuzeti na veb-sajtu kompanije:
www.titan.rs/home/page/10/Ljudi

Zaposleni o H.art Programu – programu razvoja veština rukovođenja u TCK

„Veoma sam zadovoljan šansom za učenje, koja mi omogućuje da svoj posao radim bolje. Tri veštine iz Programa koristim svakodnevno: unapredio sam komunikaciju, i više mi ne predstavlja problem da zaustavim nekog člana mog tima koji ne radi posao bezbedno; održavam dnevne sastanke s timom, na kojima govorimo o bezbednosti, procesu i planovima za taj dan; bolje kontrolišem emocije tokom stresnih razgovora sa zaposlenima.”

„Postao sam proaktivniji i naučio koliko je važno da pratim kako moj tim obavlja svoje aktivnosti. Sada nemam problem kada je potrebno o nečemu pričati stalno iznova. Pokušavam da uključim što širi broj ljudi kada rešavamo bilo kakav problem, i uvek prekidam nebezbedne aktivnosti. Ipak, ima još prostora da unapredimo ponašanje svih u timu.”

ZDRAVLJE I BEZBEDNOST

Kalendarska 2014. je druga godina zaredom koju smo zaokružili bez povreda na radu sa izgubljenim danima. Uzorni rezultat potvrđuje da uključivanje svih zaposlenih, stalno usavršavanje, dobra organizacija i sistematičan pristup stvaraju matricu za postizanje održivog sistema bezbednosti i zdravlja na radu.

Ovaj model oslanja se na Politiku bezbednosti, uspostavljenu u kompaniji još 2009. godine, i temelji se na dva osnovna principa:

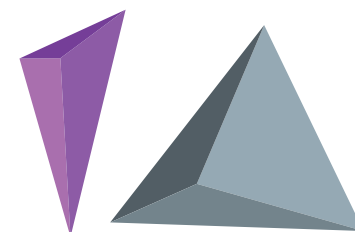
- sve povrede se mogu preduprediti,
- bezbedno ponašanje i poštovanje svih bezbednosnih pravila jesu uslov zaposlenja.

Realizacija navedenih preduslova zahteva istinsku posvećenost i veru svih zaposlenih da dostižnost postavljenih ciljeva zavisi od ličnog zalaganja. Zato je bezbednosna kultura srasla sa svim segmentima poslovnog ponašanja zaposlenih, a izgrađivanje visokog nivoa svesti u kolektivu TCK predstavlja stalni izazov na polju bezbednosti. Razvoj politike Bezbednosti i zdravlja na radu usmerili smo i ka porodicama naših zaposlenih, našim ugovaračima, kupcima, lokalnoj zajednici i svima s kojima TCK kontaktira. U 2014. godini smo nastavili produktivnu praksu redovnih obuka; za zaposlene je organizovano ukupno: **1.643 sati** treninga, odnosno **6,65 sati** po zaposlenom, dok je za naše ugovarače sprovedeno **155 sati** treninga, ili **4,31 sat** po učesniku. Dodatnim trudom, otkriveni su i otklonjeni nedostaci sistema, primenom **139 korektivnih i preventivnih mera**, i unapređena je bezbednost u vožnji.

Blagovremeno planiranje treninga o bezbednosti bazira se na informacijama čiji su izvori: istrage incidenata, revizije bezbednosnih dokumenata, predlozi i sugestije zaposlenih.

Najznačajnije obuke održane tokom 2014. godine bile su:

- praktično osposobljavanje za bezbedan rad na visini,
- procena rizika i analiza bezbednosti posla (sistem dozvole za rad),
- obezbeđivanje bezbednih uslova za intervencije na mašinama i opremi,
- bezbedan rad u uslovima povišene temperature i prašine,
- praktično uvežbavanje timova za reagovanje u vanrednim situacijama.

Parametar	Definicija		2012	2013	2014
Fatalne povrede	Broj povreda na radu sa fatalnim ishodom	zaposleni	0	0	0
		izvođači	0	0	0
LTI*	Broj povreda na radu sa izgubljenim danima	zaposleni	2	0	0
		izvođači	0	0	0
LTIFR**	Frekvencija povreda na radu normalizovano na milion radnih sati	zaposleni	4,19	0	0
LTISR***	Broj izgubljenih kalendarskih dana usled povreda na radu normalizovano na milion radnih sati	zaposleni	898	146****	0
AR	Broj dana odsustva sa rada normalizovano na 200.000 (GRI definicija)	zaposleni	5.076	5.082	6.166
Profesionalna oboljenja	Broj izgubljenih kalendarskih dana usled profesionalnih oboljenja	zaposleni	0	0	0
Sati obuka za zaposlene	Prosečan broj sati obuke o bezbednosti po zaposlenom	zaposleni	11,01	5,94	6,65
		izvođači	1,21	4,75	4,31

* Povredom na radu se smatra svaka povreda zbog koje je zaposleni odsutan sa posla, jedan ili više radnih dana, ne računajući dan povrede

** Broj povreda sa izgubljenim danima * 1.000.000 / Ukupan broj radnih sati koji su ostvarili direktno zaposleni tokom godine; prema CSI, ne izveštava se za izvođače

*** Ukupno izgubljenih kalendarskih dana u godini usled povreda na radu * 1.000.000 / Ukupan broj radnih sati koji su ostvarili direktno zaposleni tokom godine; prema CSI, ne izveštava se za izvođače

**** Broj izgubljenih kalendarskih dana u 2013. godini posledica je povrede iz 2012. godine

Odnegovana uzajamna komunikacija menadžmenta i zaposlenih, uključuje članove kolektiva u sve inicijative i aktivnosti namenjene poboljšanju bezbednosti i zdravlja u radnom ambijentu. Pored angažovanja u **Odboru za bezbednost**, sastavljenom od pet predstavnika zaposlenih i tri predstavnika poslodavca, zaposleni su aktivni u istragama incidenata, revizijama bezbednosti, analizama bezbednosti posla, kao i u davanju sugestija za sistemska unapređenja.

Krajem 2014. godine izvršena je revizija Akta o proceni rizika, u kojoj su učestvovali i članovi Pododbora za bezbednost. Preispitivanjem uslova, okruženja i postupaka vezanih za radni proces, ustanovljeno je da je broj radnih mesta s povećanim rizikom od povreda i profesionalnih oboljenja smanjen: sa 14 radnih mesta (52 zaposlena) u 2009. godini, na 9 (32 zaposlena) u 2014.

Na svim nivoima rukovođenja, bezbednost i zdravlje na radu postavlja se kao prva i najbitnija tema svih sastanaka, uključujući i pripreme dogovore koje vođe timova obavljaju sa zaposlenima pre početka bilo koje radne aktivnosti.

U 2014. godini TCK je dobila dva značajna priznanja za postignute rezultate u oblasti bezbednosti:

- Nagrada TITAN Grupe za najbolje BZNR performanse tokom 2013. godine
- Povelja „28. april“, za dostignuća u oblasti BZNR, koju dodeljuje Uprava za bezbednost Ministarstva rada i socijalne politike

**DVE GODINE
BEZ POVREDA
NA RADU – dostigli smo
26. decembra 2014. godine**

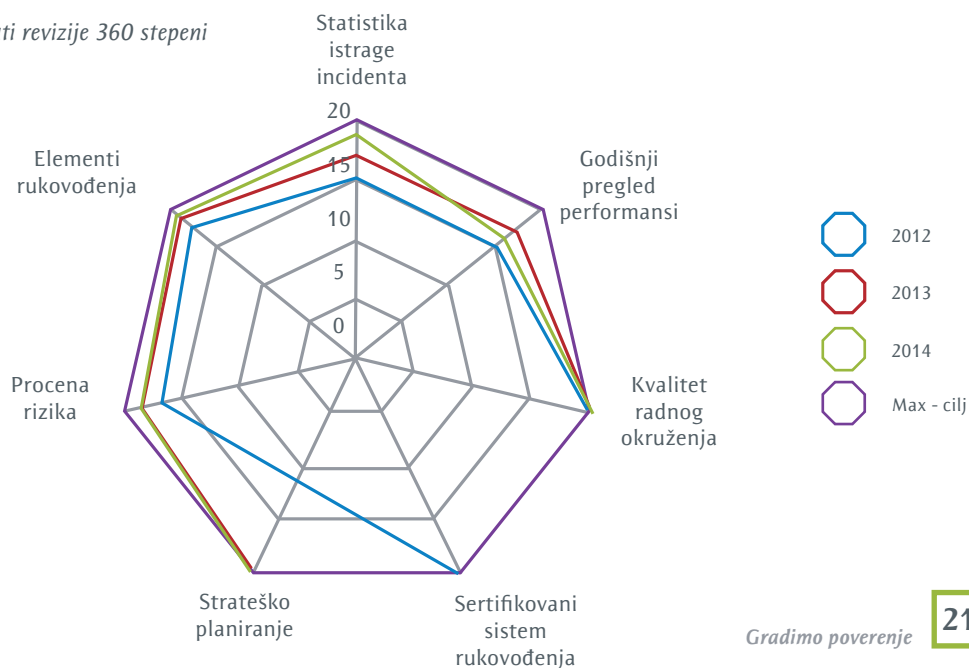

Sva značajna pitanja (preko 90%) iz domena bezbednosti i zdravlja zaposlenih, detaljno su razrađena i u Kolektivnom ugovoru o bezbednosti i zdravlju na radu. Ovaj dokument će 2015. godine biti revidiran, pošto je krajem 2014. godine, nakon izmena Zakona o radu, korigovan Kolektivni ugovor kod poslodavca, a u prvoj polovini 2015. najavljene su i izmene Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu.

Implementiranost sistema BZNR za 2014. godinu iznosi 93,1% – to je rezultat Revizije 360 stepeni, koju već nekoliko prethodnih godina u TCK sprovode BZNR menadžer Grupe i regionalni BZNR menadžer.

Septembra 2014. godine, uspešno je, bez neusklađenosti i sa samo jednom preporukom, obavljena provera usaglašenosti sistema sa standardom OHSAS 18001.

Rezultati revizije 360 stepeni

ZDRAVSTVENA EDUKACIJA U RITMU SRCA

Poštujući predloge najvažnijih tema koje su kompaniji sugerisali stejkholderi, Tim za društveno odgovorno poslovanje TITAN Cementare Kosjerić organizovao je predavanje „Jedan svet. Jedan dom. Jedno srce.“, posvećeno prevenciji kardiovaskularnih bolesti i srčanog napada. Zdravstvenu edukaciju, održanu 7. oktobra 2014. godine u Narodnoj biblioteci, realizovali su predavači: doktor Slobodan Jovičević, specijalista urgentne medicine i načelnik Urgentnog centra u Užicu, i doktorka Jasmina Đorđević, specijalista opšte medicine i predstavnik Doma zdravlja u Kosjeriću. Poučno predavanje, povodom obeležavanja Svetskog dana srca, koji se obeležava poslednje nedelje septembra, praćeno je приметnim interesovanjem građana koji su, nizom pitanja, potvrdili potrebu za informacijama o srčanom i kardiovaskularnom zdravlju, kao i drugim vidovima savetovanja u službi opšte medicinske kulture.

BEZBEDNOSNU KULTURU GAJIMO OD DETINJSTVA

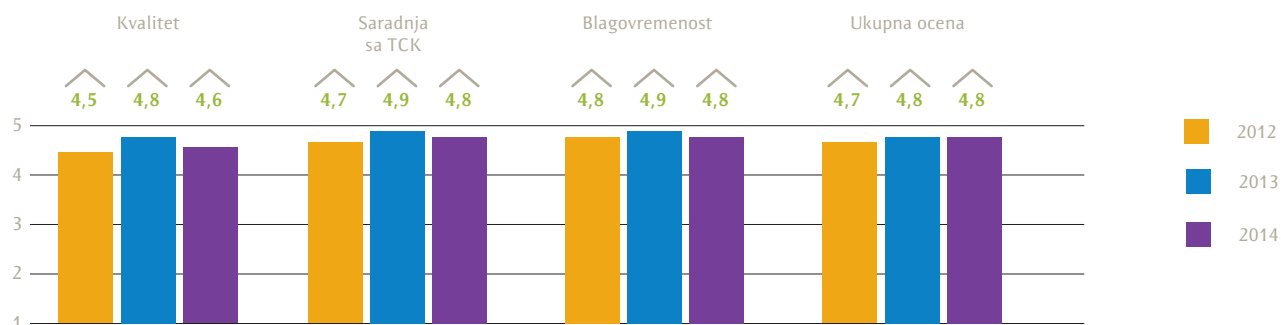
Za mlade osnovce u Kosjeriću, TITAN Cementara Kosjerić redovno organizuje treninge uokvirene inicijativom „Bezbednost dece“, s namerom da kroz zabavu, igru i druženje mališani usvajaju navike zdravog odrastanja i razvijaju budnost prema opasnostima u svakodnevnim aktivnostima. Ove školske godine, u obuci za pravilno reagovanje u hitnim situacijama učestvovalo je 79 učenika četvrtog razreda Osnovne škole „Mito Igumanović“, uključujući i područna odeljenja iz Brajkovića i Tubića. Tokom 12 susreta, raspoređenih u periodu od 12. novembra do 6. decembra 2014. godine, akciju je volonterski vodilo osam instruktora, zaposlenih u TCK, uz podršku stalnih lokalnih saradnika na ovakvom zadatku: pedijataru i specijalizovanih policijskih i vatrogasnih službi. Demonstriranjem odgovarajućeg postupanja u rizičnim uslovima, na očigledan i deci prijemčiv način predstavljen je sistem predpređenja neželjenih posledica.

KUPCI I DOBAVLJAČI

Korak ispred potreba klijenata

Potpuno posvećeni zadovoljstvu kupaca, jačamo glavnu polugu konkurentske prednosti kompanije. Odgovarajući na potrebe kupaca, i u 2014. godini smo sprovedeli anketu za ispitivanje zadovoljstva klijenata, koja nam pruža povratne informacije o kvalitetu naših proizvoda, usluga, isporuke cementa i odnosa prema kupcu, i ujedno signalizira da pravovremeno reagujemo na probleme od uticaja na prodaju i profit. Ova metoda merenja stavova kupaca je indikator efikasnosti koji pokazuje u kom stepenu proizvodi i usluge odgovaraju očekivanjima kupaca. Zato pažljivo pristupamo svim pritužbama na kvalitet naših proizvoda, i u atmosferi međusobnog uvažavanja, klijentu nudimo našu stručnu pomoć i savet.

Rezultati ispitivanja zadovoljstva kupaca (maksimalna ocena je 5)

Pre nego što izađu na tržište, svi naši novi proizvodi se najpre ispituju u laboratorijskim uslovima TCK, s neophodnom proverom aspekata bezbednosti i uticaja na životnu sredinu, čime izlazimo u susret potrebama naših kupaca. Takođe, prema ustaljenoj praksi, testiranje se obavezno vrši u saradnji s proverenim partnerom, Institutom za ispitivanje materijala – IMS, a tome prethodi razrađeno planiranje i sprovođenje industrijskih proba. U daljem postupku, inovativna rešenja se preporučuju korisnicima, na osnovu proverenih performansi cementa u betonima. Na kraju ovog sinhronizovanog ciklusa, kao produkt tehničke podrške zaposlenih u TITAN Cementari Kosjerić, na tržište se plasira novi proizvod, sa izdatim sertifikatom koji je potvrda kvaliteta.

U skladu s važećim nacionalnim propisima, informacije na našim vrećama sadrže: uputstva o pravilnoj upotrebi, bezbednom skladištenju i rukovanju materijalom; savete za prvu pomoć u slučaju kontakta s kožom; sadržaj rastvornog šesterovalentnog hroma (Cr^{6+}) u cementu nakon hidratacije.

Kompanija budno prati razvoj svih relevantnih propisa i zakonodavstva koji se tiču oglašavanja i komunikacije o proizvodima, i time obezbeđuje usklađenost primenjenih praksi sa najvišim standardima. Kompletne informacije o našim cementima: fizičko-mehaničke osobine, performanse u betonima, sertifikati – dostupne su svim našim korisnicima preko Specifikacija, koje se nalaze na sajtu: www.titan.rs.

Sistematična saradnja sa kupcima u TITAN Cementari Kosjerić utemeljena je na savremenim metodama komunikacije i pristupa tržištu kroz direktne posete i lične kontakte, pogodne za sagledavanje specifičnih zahteva klijenata. Stoga, zalaganjem zaposlenih da se približe kupcu i zastupaju njegove interese, uspostavlja se odnos međusobnog uvažavanja i pouzdane razmene informacija, što se očituje u poverenju i lojalnosti potrošača prema TCK. Za to je zaslužno i poštovanje privatnosti klijenata, kao bitna dimenzija kompanijske etike, povezane s generalnim stavom naših zaposlenih: da je svaki kupac važan i da zasluhuje trud kako bi se na najbolji način izašlo u susret njegovim potrebama.

Lanac nabavke

Vođena smernicama održivog razvoja, TCK obezbeđuje i zastupa odgovorno poslovanje u celom lancu nabavke. To ostvaruje uticajem na dobavljače: direktno – pretkvalifikacijom dobavljača, i indirektno – promocijom odgovorne nabavke. Kompanija insistira da svi njeni dobavljači ispunjavaju zakonske obaveze u pogledu bezbednosti i zdravlja na radu svojih zaposlenih i podizvođača, da poštuju propise o zaštiti životne sredine, da u praksama slede etičke principe, i da neguju poslovne odnose obeležene fer konkurencijom i odsustvom korupcije i podmićivanja.

Na osnovu standarda ISO 9001, ISO 14001 i OHSAS 18001, kompanija sprovodi interne procedure (Evaluacija dobavljača, Bezbednost izvođača), za pretkvalifikaciju potencijalnih dobavljača, prvenstveno ugovarača, pre započinjanja saradnje. Dobavljači se vrednuju prema sledećim kriterijumima:

- uticaj na životnu sredinu (poštovanje zakona i standarda iz ove oblasti);
- poštovanje radnih i ljudskih prava (zaštita i bezbednost na radu, minimalna zarada, ugovorni odnos sa zaposlenima, osiguranje imovine i zaposlenih, procene rizika radnih mesta, vođenje evidencije o povredama);
- uticaj na društvo (etičko poslovanje, fer konkurencija, privredni prestupi, posedovanje i pridržavanje kodeksa ponašanja).

Primenjujući ove zahteve, kompanija je u 2014. godini vrednovala 70 od 145 novih dobavljača, uzevši u obzir prirodu poslova za koje su angažovani, važnost nabavke za poslovni proces, vrednost nabavke, kao i zahteve bezbednosti i zaštite životne sredine. Dobavljači su procenjivani na osnovu relevantnih kategorija uspešnosti, prema sledećoj strukturi: 5 po kriterijumu uticaja na životnu sredinu, 65 po kriterijumu poštovanja radnih i ljudskih prava i 38 po kriterijumu uticaja na društvo. Rezultati su pokazali da 3 nova dobavljača nisu uspešno prošla kroz proces pretkvalifikacije, jer nije zadovoljen jedan od navedenih kriterijuma.

Nakon inicijalne pretkvalifikacije, kompanija permanentno ocenjuje svoje dobavljače u daljem toku saradnje: kroz interne revizije izvođača radova, ocenjivanjem po BZNR kriterijumima posle završenih radova i praćenjem kvaliteta proizvoda/usluge. Na kraju poslovne godine vrši se evaluacija dobavljača s kojima je kompanija saradivala. Pored navedenih provera, procenjuje se dodatno i kvalitet proizvoda/usluge, kvalitet saradnje i primena odgovornog poslovanja u praksi.

Za 2014. godinu, od evaluiranih 40% dobavljača, 2 nisu ispunila uslove dalje saradnje, zbog nevažavanja zahteva iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Takav pristup TCK je opravdan, jer usaglašenost s bezbednosnim pravilima, s kojima su dobavljači unapred upoznati i koja su prihvatili dostavljanjem ponude za izvođenje radova, predstavlja najznačajniji kriterijum evaluacije u ovoj oblasti. Za pomenute dobavljače, koji nisu ispoštovali bezbednosne norme, saradnja je privremeno obustavljena, ali im se daje prilika da dokažu da su otklonili identifikovane neusaglašenosti. Učinak dobavljača koji ne poštuju dogovorene rokove isporuke ili pravila dobre poslovne komunikacije, vezan za uočene nedostatke, prati se s posebnom pažnjom. Svi dobavljači su obavešteni o rezultatima evaluacije.

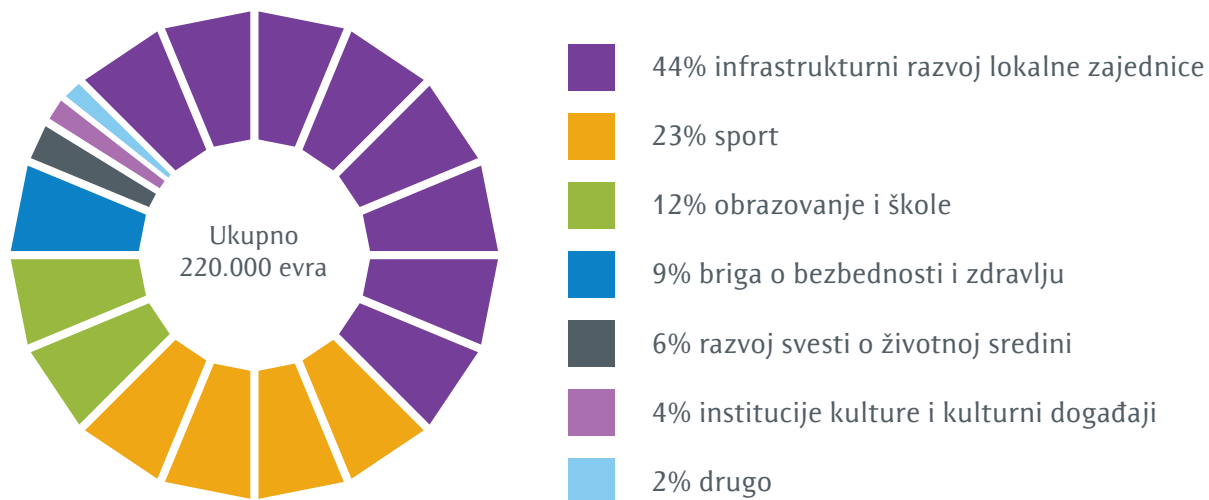
Promovišući DOP u razgranatim područjima svog delovanja, TCK ovaj zadatak sprovodi i kroz upravljanje dobavljačima, tako što ih podstiče da usvajaju **Titanov kodeks ponašanja prilikom nabavki i Titanove prakse poslovanja**, kao i da razviju ili unaprede svoje kapacitete u ovoj oblasti. U tom pravcu, krajem decembra 2014. godine pokrenuta je inicijativa o formiranju fokus grupe „Odgovorna nabavka”. Rad njenih učesnika, ključnih dobavljača iz lokalne zajednice i predstavnika Cementare, biće i u 2015. godini upravljen ka zajedničkoj promociji odgovornosti kroz lanac nabavke.

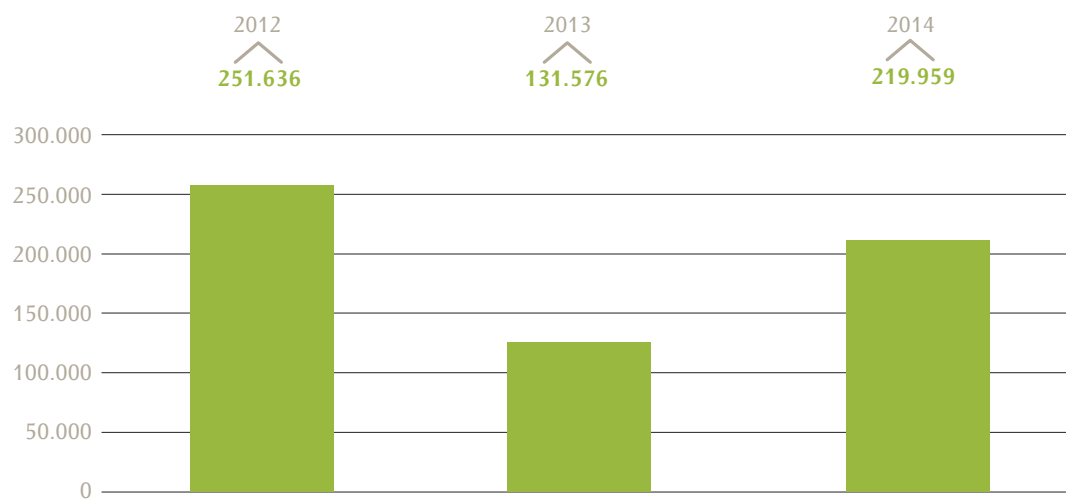

LOKALNA ZAJEDNICA – TITAN U KOSJERIĆU

Struktura ulaganja u lokalnu zajednicu 2014. godine

Ulaganja u lokalnu zajednicu (EUR)

ZNANJE ZA IZAZOVE

Društveno odgovorno poslovanje i načela održivog razvoja, prepoznatljive odrednice svog poslovanja, TITAN Cementara Kosjerić iskazuje i kroz otvorenost za saradnju sa mladima spremnim da uče, steknu i prošire svoja znanja. Tako se u kompaniji dugi niz godina realizuju razne stručne prakse za srednjoškolce, studente i diplomce. U junu 2014. godine pokrenut je program, pod nazivom „Znanje za izazove – gradimo kulturu neprekidnog učenja”, predviđen za stručnu obuku mladih akademskih polaznika iz lokalne zajednice.

Pod okriljem korporativnih vrednosti: Znanje i Stalno samousavršavanje, kao stavovima odgovornosti prema profesionalnom i ličnom napredovanju, tromesečni program je omogućio učesnicima da fakultetsku teoriju primene u okviru sistema, procedura i aktivnosti TITAN kompanije. Pored autentičnog radnog iskustva, praktikantima se ukazala mogućnost da dobiju cenjene preporuke koje će im pomoći u zapošljavanju.

SOLIDARNO JEDNI ZA DRUGE

Majske poplave ugrozile su i opštinu Kosjerić. Zato je 24. maja u gradu organizovana akcija „Čišćenje Skrpeža”, koju su pokrenuli TITAN Cementara Kosjerić i PED „Subjel”, animirajući decu, omladinu i sve zainteresovane sugrađane da se dobrovoljno uključe u poslove uređenja keja i uklanjanja otpada. Inicijativi se odazvala i fondacija za lokalne projekte „Trag”, i nabavkom potrebnog alata podstakla volontere da doprinesu rehabilitovanju skrpeškog priobalja i očuvanju kultivisanog izgleda svoga grada.

Spremna da pomogne kosjerskim mesnim zajednicama u zaštiti od poplava, izgradnji nasipa i sanaciji šteta, TCK je ugroženim područjima donirala potrebni materijal, dok su zaposleni u kompaniji opredelili po jednu dnevnicu u solidarni fond, i njegov iznos od 955.736 dinara uplatili na račune Vlade Srbije i Opštine Kosjerić. Istu svotu (955.736 dinara) TITAN Cementara Kosjerić je uputila na namenski račun Vlade Republike Srbije.

Zaposleni iz svih fabrika TITAN Grupe pokrenuli su akciju prikupljanja novčane pomoći za Srbiju, dok se centrala kompanije obavezala da će ta humanitarna sredstva duplirati svojom donacijom. Na ovaj način, obezbeđeno je 35.000 evra, a novac je uložen u nabavku opreme za hemodijalizu, neophodnu Domu zdravlja u Obrenovcu, koji je u nastradao u poplavama.

DOKUMENTOVANI DIJALOG SA DRUŠTVOM

Poslovanje TITAN Cementare Kosjerić nije izolovan proces, već otvoreni sistem saradnje s ključnim društvenim akterima. O zajedničkoj dobrobiti kompanije i civilnog sektora, na bazi institucionalizovanog i sistematski vođenog dijaloga, svedoče transparentni pokazatelji, uokvireni redovnim izveštavanjem po najvišim svetskim standardima. Da bi tako dokumentovana produktivna komunikacija sa okruženjem neprekidno jačala, 19. septembra 2014. godine je upriličeno javno prezentovanje najnovijeg Izveštaja, čiji je kvalitet dostigao najviši nivo: A+, mereno kriterijumima Inicijative globalnog izveštavanja G3.1, a na osnovu podataka verifikovanih od nezavisnih revizora. Promocija, održana u prisustvu predstavnika lokalne zajednice i mnogih istaknutih zvanica, upotpunjena je zanimljivim edukativnim radionicama, kao podsticajem budućeg plodnog umrežavanja TCK i zajednice.

Sve sugestije i komentare vezane za Izveštaj o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju za 2014. godinu, možete poslati na adresu: csr@titan.rs, ili o tome popuniti onlajn anketu, na sajtu kompanije: www.titan.rs.

POKRETAČKA ENERGIJA NAJBOLJIH PROJEKATA

O nagrađenim projektima možete se informisati na veb-sajtu kompanije: www.titan.rs/vesti/procitaj/54

Inspirativnost drugog Cementarinog konkursa „Za moj Kosjerić“, raspisanog u februaru 2014. godine, potvrdilo je učešće 17 organizacija koje su prijavile 23 projekta, u kategorijama: kultura, ekologija, obrazovanje i socijalno uključivanje. Osnovni kriterijum za odabir najboljih dostavljenih predloga, favorizuje održivost i širi društveni karakter ideje, posvećene unapređenju života u lokalnoj sredini. Prema oceni žirija, zvanično saopštenoj na svečanosti priređenoj 24. marta, fond od preko 20.000 evra, koje je TITAN Cementara Kosjerić izdvojila za podršku najkorisnijim lokalnim projektima, pružio je potporu za 9 programa, izabranih zbog inovativnih odgovora na potrebe građana Kosjerića.

Promocija održivosti kroz umrežavanje

Globalni dogovor UN:

www.ungc.rs

Globalni dogovor je okvir na osnovu koga se kompanije obavezuju da svoje delatnosti usaglase sa deset univerzalnih principa iz oblasti ljudskih prava, rada, zaštite okoline i anti-korupcije.

Cementna industrija Srbije (CIS):

www.cis.org.rs

Udruženje članovima pruža stručnu podršku, u cilju unapređenja poslovnih praksi, zasnovanih na načelima održivog razvoja, a posebno ekoloških modela gradnje, bezbednosti i zdravlja na radu, i upotrebe obnovljivih resursa kao goriva i sirovina.

Forum za odgovorno poslovanje:

Organizacija okuplja predstavnike naših najnaprednijih kompanija, i nacionalni je partner mreže CSR Europe, vodeće evropske organizacije za društveno odgovorno poslovanje. Forum podržava i podstiče kompanije na odgovorno poslovanje kojim će ostvariti pozitivan uticaj na društvo i životnu sredinu.

Inicijativa održivog razvoja u cementnoj industriji (CSI):

www.wbcscement.org

Organizacija okuplja najveće svetske proizvođače cementa, koji posluju u preko 100 zemalja, i predstavlja globalnu inicijativu za primenu održivog razvoja u cementnoj industriji.

Globalni dogovor Ujedinjenih nacija

Usaglašenost učinka kompanije sa Deset principa Globalnog dogovora manifestuje se u njihovoj potpunoj primeni.

10 principa Globalnog dogovora	Odgovarajući GRI indikatori	Strana u ovom Izveštaju
Ljudska prava		
Princip 1: Kompanije treba da podrže i poštuju zaštitu međunarodno zagantovanih ljudskih prava	G4-HR1, G4-HR2, G4-HR4, G4-HR10, G4-HR11, G4-SO1, G4-SO2, G4-SO9, G4-SO10	10–12, 14, 16–17, 19, 25, 28, 41
Princip 2: Kompanije ne smeju da budu saučesnici u kršenju ljudskih prava	G4-HR1, G4-HR2, G4-HR4, G4-HR10, G4-HR11	14, 19, 25, 41
Standardi rada		
Princip 3: Kompanije treba da podrže pravo na slobodno udruživanje i pravo na kolektivne ugovore	G4-11, G4-LA4, G4-HR4	14, 19, 38, 40
Princip 4: Kompanije treba da eliminišu prinudni rad	G4-HR6	Nije materijalno
Princip 5: Kompanije treba da zabrane dečiji rad	G4-HR5	Nije materijalno
Princip 6: Kompanije treba da zabrane diskriminaciju u vezi sa zapošljavanjem i zanimanjem	G4-10, G4-LA1, G4-LA2, G4-LA3, G4-LA5, G4-LA6, G4-LA7, G4-LA8, G4-LA9, G4-LA10, G4-LA11, G4-LA12, G4-LA13, G4-LA14, G4-LA15, G4-HR3	10–13, 16, 18–19, 20–21, 25, 40–41
Zaštita životne sredine		
Princip 7: Kompanije treba da preduzimaju mere predostrožnosti u vezi sa životnom sredinom	Zaštita životne sredine	30–36
Princip 8: Kompanije treba da preduzimaju mere radi promocije odgovornosti za životnu sredinu	Zaštita životne sredine	30–36
Princip 9: Kompanije treba da ohrabre razvoj i širenje tehnologija koje čuvaju životnu sredinu	Zaštita životne sredine	30–36
Antikorupcija		
Princip 10: Kompanije treba da učestvuju u borbi protiv korupcije na svim nivoima, uključujući iznuđivanje i podmićivanje	G4-SO3, G4-SO6	17, 41

BRIGA O ŽIVOTNOJ SREDINI

Vitalni principi održivog razvoja motivišu sve naše poslovne strategije, doprinoseći da istrajavamo u reputaciji odgovorne kompanije koja čuva prirodno okruženje za buduće generacije. Savesnim odnosom prema životnoj sredini, TITAN Cementara Kosjerić svoju obavezu primenjivanja standarda i važećih propisa uzdiže na nivo dužnosti da sopstvenim primerima dobre prakse bude uzor odgovornog poslovanja. Plasirajući svoje pozitivne modele ka izazovima opšteg društvenog razvoja, naša kompanija, u duhu globalnog partnerstva, inspiriše i druge poslovne aktere u stvaranju podsticajnih uslova za opstanak prirodnih vrednosti.

Sistemom upravljanja zaštitom životne sredine, koji se odnosi na ukupne aktivnosti, proizvode i usluge TCK, uspostavlja se, promoviše i preispituje neprekidno poboljšanje učinka u ovoj oblasti. Oslanjajući se na Politiku zaštite životne sredine, usvojenu u kompaniji 2009. godine, mi postojano zastupamo interese očuvanja prirodnih resursa: kroz podršku istraživačkim programima i tehnološkim unapređenjima, kao i jačanjem svesti naših zaposlenih i svih učesnika u saradničkom i društvenom prostoru kompanije. Adekvatno rukovođenje ovim kapacitetima regulisano je zakonskim normativima, predvođenim međunarodnim standardom ISO 14001 i razrađenim u interno razvijenim propisima, kao što su: Sistem za upravljanje performansama u oblasti životne sredine, Integrisani sistem za upravljanje vodom, Menadžment sistem za emisije CO₂.

Stalna unapređenja rezultata TCK u zaštiti životne sredine fokusirana su na sledeće oblasti:

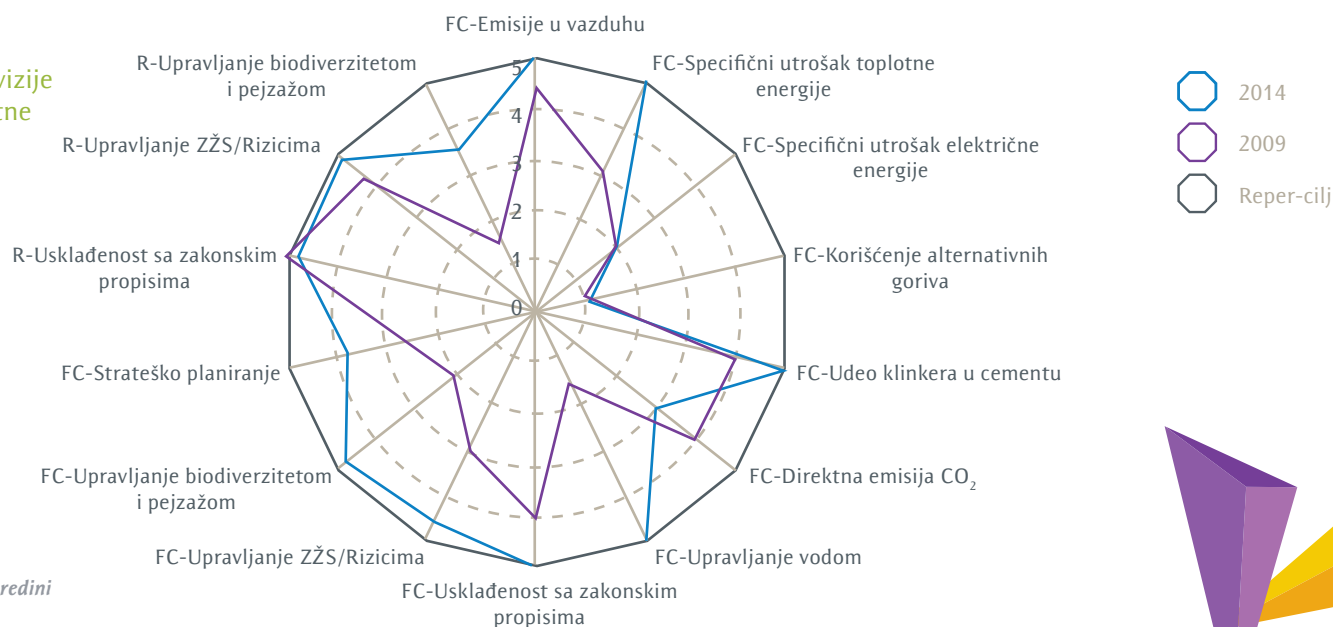
- energija i klimatske promene,
- emisije u vazduh,
- očuvanje resursa (voda, sirovinski materijali),
- upravljanje otpadom,
- očuvanje biodiverziteta.

Revizije Sistema upravljanja zaštitom životne sredine

Vrednujući nivo uspostavljenosti Sistema upravljanja zaštitom životne sredine, menadžeri TITAN Grupe su u 2014. godini sproveli internu reviziju Sistema, prema internim smernicama za sve fabrike Grupe. Najnoviji procenjeni učinak iznosi 87,3%, i ukazuje na značajan napredak TCK u ovoj oblasti, s obzirom da je rezultat u prethodnoj takvoj reviziji, 2009. godine, imao vrednost 60,4%. U 2014. godini uspešno je izvršena, bez neusaglašenosti, i eksterna revizija Sistema, prema standardu ISO 14001.

Rezultati Interne revizije Sistema zaštite životne sredine

FC - fabrika cementa
R - rudnici

ENERGIJA I KLIMATSKE PROMENE

Visoki energetska zahtevi u procesu proizvodnje cementa iziskuju upotrebu fosilnih goriva, zbog čega se stvara ugljen-dioksid (CO₂), gas koji najviše doprinosi nepovoljnom zagrevanju planete i klimatskoj neravnoteži. Pored toga, ugljen-dioksid nastaje i hemijskim reakcijama tokom proizvodnje klinkera. Posledično, cementna industrija ima udeo od 5% u globalnoj emisiji gasova sa efektom „staklene bašte“. Da bismo smanjili ovaj uticaj, posvećeni smo unapređenju energetske efikasnosti u proizvodnim operacijama i posledičnom smanjenju uticaja naših aktivnosti na klimatske promene.

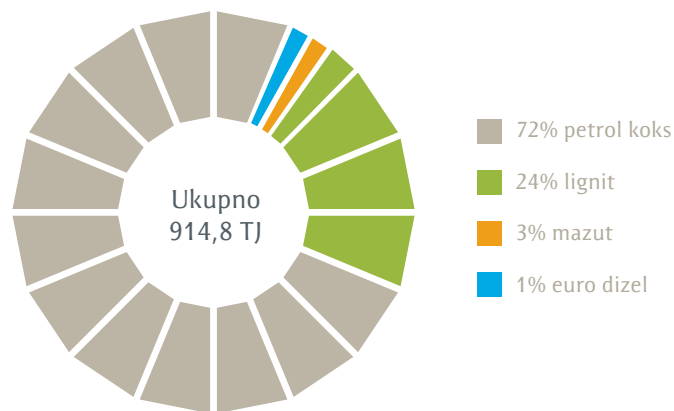
TITAN Grupa je članica WBCSD/CSI, tako da obračun i izveštavanje, vezano za emisije ugljen-dioksida i utrošenu energiju, obavljamo u skladu sa CSI Smernicama za CO₂ i energiju (CO₂ and Energy Protocol: CO₂ and Energy Accounting and Reporting Standard for the Cement Industry, ver. 3.0).

Termalna energija

Termalna energija u TITAN Cementari Kosjerić, generisana direktnim sagorevanjem fosilnih goriva, koristi se u procesima proizvodnje klinkera i tehnološke pare; za rad opreme i mašina koje imaju motore sa unutrašnjim sagorevanjem; za grejanja radnog prostora. U 2014. godini TCK je utrošila ukupno 914,8 TJ termalne energije. U odnosu na prethodnu godinu, to je više za oko 3,36%, usled povećane količine proizvedenog klinkera. Specifična potrošnja termalne energije u 2014. godini iznosila je 586,6 kcal/kg_{proizvoda}.

Planskom racionalizacijom proizvodnje tehnološke pare i optimizovanjem vremena rada kotlova, koje smo započeli 2012. godine, smanjili smo potrošnju mazuta u 2014. godini za 17,7% i time uštedeli 5,6 TJ energije.

Potrošnja termalne energije prema tipovima goriva (%)

Pošto smo u aprilu 2013. godine dobili saglasnost Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine na Studiju o proceni uticaja na životnu sredinu Projekta doziranja i korišćenja čvrstih goriva iz otpada (SRF) za kombinovano sagorevanje (koineraciju) sa osnovnim fosilnim gorivima u rotacionoj peći – u 2014. godini smo nastavili da kompletiramo neophodnu dokumentaciju izradom Studije opravdanosti, kojom preduzimamo dalje korake za realizaciju Projekta.

Racionalizacija potrošnje termalne energije za grejanje

U 2014. godini smo započeli realizaciju projekta koji obuhvata racionalizaciju utroška toplotne energije, potrebne za grejanje radnih prostorija u TITAN Cementari Kosjerić. Tehničku opravdanost i ekonomsku isplativost novog rešenja prethodno je potvrdila Studija izvodljivosti, uzevši u obzir da se voda u dotadašnjem grejnom sistemu zagrevala u izmenjivačima toplote, pomoću prekomernih količina zasićene vodene pare, proizvedene korišćenjem mazuta. U inovativni zahvat uključen je finansijski i ekološki efikasniji energent: drveni pelet, koji je podrazumevao ugradnju novog kotla, snage 0,53MW.

Novi sistem za grejanje prostorija pušten je u rad početkom 2015. godine, a ukupna vrednost investicije je oko 200.000 evra.

Električna energija

Ukupna potrošnja električne energije u 2014. godini iznosila je 38.943.935 kWh (140,2 TJ). To je za 5,6% više nego u 2013. godini, zbog većeg obima proizvodnje. Specifična potrošnja električne energije u 2014. godini bila je 102,4 kWh/t_{cementa}.

Emisija ugljen-dioksida (CO₂)

Ukupna emisija ugljen-dioksida (CO₂) u procesu proizvodnje cementa nastaje kao rezultat:

- kalcinacije karbonata i sagorevanja organskog ugljenika, sadržanih u sirovinskom brašnu;
- sagorevanja goriva u rotacionoj peći za proizvodnju klinkera, sagorevanja goriva za potrebe grejanja, transporta materijala u fabričkom krugu;
- proizvodnje električne energije neophodne za proizvodnju klinkera i cementa (indirektna emisija CO₂).

Mada u Srbiji još uvek ne postoji zakonska obaveza obračunavanja i izveštavanja podataka o emisijama ugljen-dioksida, TITAN Cementara Kosjerić, poštujući Smernice WBCSD/CSI, obračunava direktnu emisiju ugljen-dioksida, poteklu od aktivnosti proizvodnje cementa, i o tome redovno izveštava. S obzirom da emisija ugljen-dioksida u cementnoj industriji, najvećim delom, nastaje iz procesa transformacije sirovinskih materijala – prilikom proizvodnje klinkera, kao i sagorevanjem goriva u peći – osnovne mere koje se preduzimaju u cilju smanjenja naših emisija su: povećanje energetske efikasnosti procesa proizvodnje klinkera, smanjenje udela klinkera u cementu i korišćenje alternativnih goriva.

Ukupna direktna emisija ugljen-dioksida u 2014. godini iznosila je 0,23 miliona tona, i bila je oko 3,6% veća nego u 2013. godini, što je uslovljeno povećanim obimom proizvodnje. Specifična direktna emisija ugljen-dioksida po toni proizvoda imala je vrednost od 615,8 kg/t_{proizvoda}, a to je za 1,2% manje u odnosu na 2013. godinu.

■ EMISIJE U VAZDUH

Kada se koriste fosilna goriva u cementnoj industriji, najveće emisije u vazduh čine azotovi oksidi (NO_x), sumporovi oksidi (SO₂) i praškaste materije, nastali kao posledica rada rotacione peći za proizvodnju klinkera. Adekvatnim rukovođenjem proizvodnim procesima, redovnim održavanjem opreme i kontinualnim praćenjem nivoa emisija na glavnim emiterima u TCK, obezbeđujemo efektivno upravljanje našim emisijama. Merenja emisija na ostalim emiterima praškastih materija periodično obavlja ovlašćene institucije.

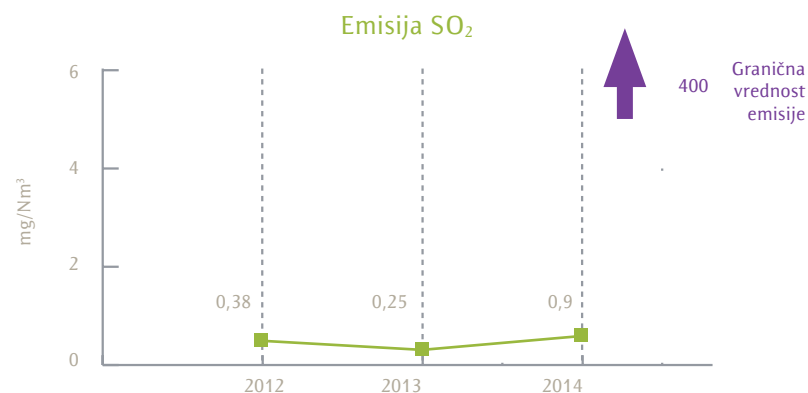
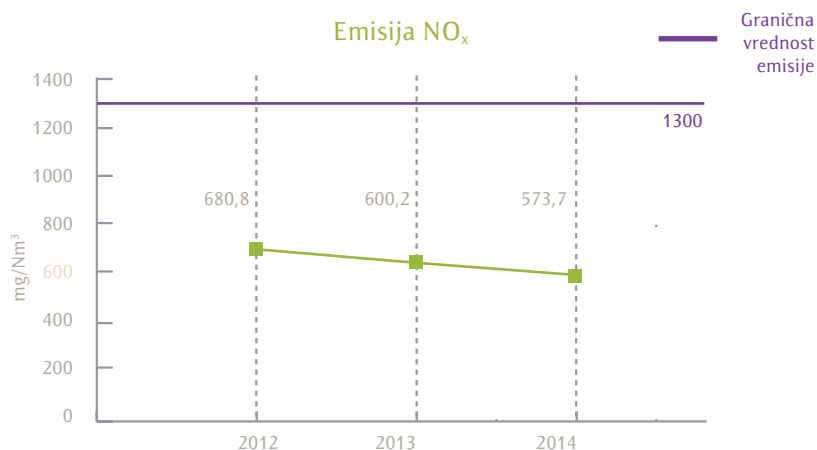
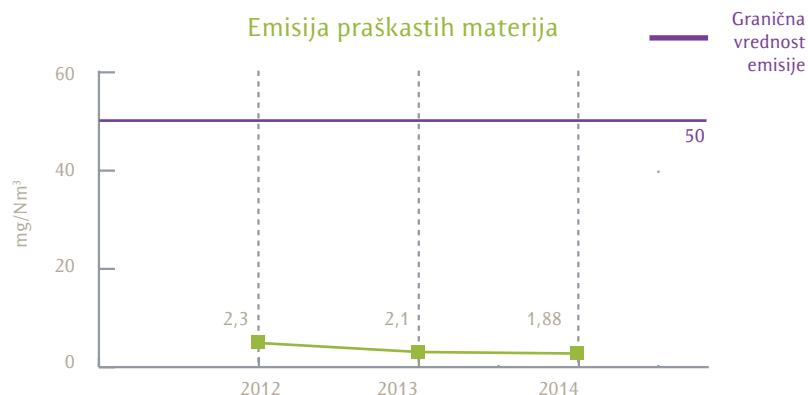
U obračunavanju i izveštavanju podataka o emisijama, rukovodimo se WBCSD/CSI Smernicama za monitoring emisija i izveštavanje (Guidelines for Emissions Monitoring and Reporting in the Cement Industry, ver. 2.0). U 2014. godini ukupna emisija praškastih materija iznosila je 1,08 tona, dok je specifična emisija bila 4,15 g/t_{klinkera}, što je daleko ispod interno postavljenog cilja od 30 g/t_{klinkera}. U ovom vremenskom okviru, ukupna emisija azotovih oksida, od 329,4 tone, veća je nego prethodne godine, a razlog je povećanje obima proizvodnje u 2014. godini. Za isti period, specifična emisija azotovih oksida beleži iznos od 1.266,5 g/t_{klinkera}, što je manje od postavljenog cilja TITAN Grupe, čija je vrednost 1.550 g/t_{klinkera}. Količina ukupne emisije sumporovih oksida u 2014. godini iznosila je 0,52 tone, dok je specifična emisija: 1,99 g/t_{klinkera} bila ispod postavljenog cilja TITAN Grupe, od 385 g/t_{klinkera}.

Vrednosti emisija u odnosu na zakonom propisane vrednosti

Granične vrednosti emisija u vazduh propisane su Uredbom o graničnim vrednostima emisija zagađujućih materija u vazduh, kao i IPPC dozvolom koju je TITAN Cementara Kosjerić dobila u junu 2011. godine. O vrednostima svojih emisija kompanija redovno izveštava nadležno Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine i Agenciju za zaštitu životne sredine. Takođe, petnaestodnevne prosečne vrednosti emisija objavljujemo na našem veb-sajtu: www.titan.rs.

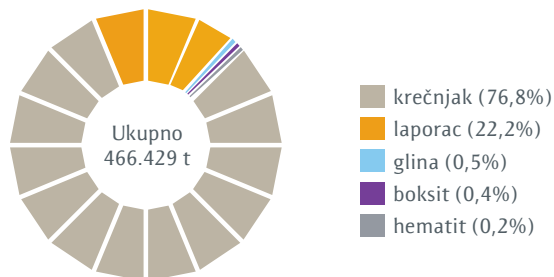
Sve vrednosti emisija TITAN Cementare Kosjeriću 2014. godini su bile ispod zakonski propisanih limita.

OČUVANJE RESURSA

Poslovni rast naše kompanije osnažen je strateškim očuvanjem prirodnih resursa. Na ovom planu, TITAN Cementara Kosjerić vidi svoje šanse u redukovanju upotrebe izvornih sirovina, na račun povećanja alternativnih sirovinskih materijala. Tako bi se smanjila eksploatacija neobnovljivih prirodnih bogatstava i izašlo u susret problemu deponovanja nusproizvoda u industriji.

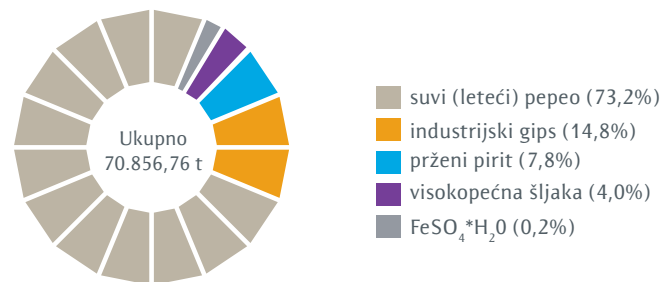
Potrošnja prirodnih sirovinskih materijala (%)

Prirodni i alternativni sirovinski materijali

Za proizvodnju cementa u 2014. godini TITAN Cementara Kosjerić je potrošila 537.285,76 tona sirovinskih materijala, od čega su prirodni sirovinski materijali bili zastupljeni sa 466.429 tona, a sekundarni – alternativni sirovinski materijali iznosili su 70.856,76 tona. Udeo sekundarnih materijala u ukupnoj potrošnji sirovinskih materijala bio je 13,2% i beleži porast od 3%, u odnosu na 2013. godinu.

Potrošnja sekundarnih sirovina (%)

Voda

U TITAN Cementari Kosjerić vodu koristimo za industrijske i sanitarne potrebe, i za piće. U industrijske svrhe, zahvatamo vodu iz reke Skrapež i upotrebljavamo sakupljenu atmosfersku i drenažnu vodu, dok pijaću i sanitarnu vodu dopremamo sistemom gradskog vodovoda. U našem proizvodnom ciklusu ne stvaraju se otpadne procesno-tehnološke vode, jer industrijsku vodu u proizvodnji koristimo isključivo kao rashladni medij: za hlađenje materijala, gasova, opreme, kao i za pranje saobraćajnica.

U 2014. godini pustili smo u rad sistem za recirkulaciju industrijske vode, kojim je racionalizovana upotreba sveže industrijske vode, smanjenjem za čak 92,3%, u poređenju s potrošnjom iz 2013. godine. Ovaj projekat nam omogućuje da za industrijske potrebe, osim vode iz reke Skrapež, koristimo atmosfersku i drenažnu vodu koja se prikuplja u namenskom kanalizacionom sistemu fabrike.

Za funkcionisanje našeg proizvodnog procesa, tokom 2014. godine bilo je potrebno ukupno 560.656,2 m³ vode, od čega smo 504.383,4 m³, odnosno 90% ponovo koristili, zahvaljujući sistemu za recirkulaciju. Samo 56.272,8 m³, ili 10% potrebne vode zahvaćeno je iz spoljašnjih izvora: 1.871,3 m³ iz Skrapeža, 42.992,5 m³ bila je sakupljena kišna i drenažna voda, dok je količina vode iz gradskog sistema za vodosnabdevanje iznosila 11.409 m³.

Implementirali smo najviše standarde sistema za zaštitu voda, tako da sve naše otpadne, drenažne i atmosferske vode podležu tretmanu prečišćavanja prema zahtevanim kriterijumima, i tek posle ovog postupka ispuštaju se u reku Skrapež. Kvalitet prečišćenih otpadnih voda, kao i vode iz Skrapeža, redovno se prate i kontrolišu, a izveštaji i analize o njihovim svojstvima pokazuju da su u TCK zadovoljeni propisani uslovi za ispuštanje otpadnih voda u vodotok. Nakon tretmana prečišćavanja, u reku Skrapež je ispušteno 182.609 m³ vode.

■ UPRAVLJANJE OTPADOM

U tehnološkom toku proizvodnje klinkera i cementa ne nastaje nikakav otpad. On se generiše isključivo u procesu održavanja postrojenja i sva njegova količina predaje se ovlašćenim sakupljačima i operaterima na dalji tretman.

Suma generisanog otpada u TITAN Cementari Kosjerić, za 2014. godinu, iznosila je 441,4 tone. Neopasni otpad (metalni otpad, papirni otpad, otpadne palete, otpadna folija, komunalni otpad, itd.) bio je zastupljen u količini od 147,5 tona, od čega je 123,5 tona regularno prosleđeno na reciklažu, a 24 tone na odlaganje. Opasni otpad (otpadna ulja i masti, otpadni kondenzat i mazut, akumulatori, sijalice, itd.) iznosio je 293,9 tona. Sva količina generisanog opasnog otpada u 2014. godini je predata ovlašćenim operaterima na dalji tretman.

Ambalažni otpad

U 2014. godini TITAN Cementara Kosjerić je na tržište Republike Srbije isporučila ukupno 1.425 tona ambalaže, i to:

- papirna ambalaža – 324 tone,
- plastična ambalaža – 36 tona,
- drvena ambalaža – 1.065 tona.

TITAN Cementara Kosjerić učestvuje u nacionalnom sistemu upravljanja ambalažom i ambalažnim otpadom, odnosno u nacionalnoj strategiji Plana smanjenja ambalažnog otpada. S tim u vezi, kompanija je, u saradnji sa ovlašćenim operaterom, ispunila svoje obaveze za 2014. godinu i nastavlja aktivnosti u ovom smeru, kako bi cilj uspešnog sprovođenja nacionalne strategije bio ostvaren.

■ OČUVANJE BIODIVERZITETA

TITAN Cementara Kosjerić ne vrši svoje proizvodne aktivnosti na lokacijama u zaštićenim područjima, niti na područjima od posebnog značaja za očuvanje i unapređenje prirode.

Pošto naš proizvodni proces direktno zavisi od eksploatacije mineralnih sirovina, mi se sa razvijenom odgovornošću posvećujemo efikasnom upravljanju zemljištem, uz očuvanje biološke raznovrsnosti. Stalnim naporima pospešujemo rehabilitaciju naših kopova i biodiverziteta, primenjujući u svojim aktivnostima standarde i dobre prakse, formulisane u WBCSD/CSI Smernicama za rehabilitaciju rudnika, kao i Smernicama za planove upravljanja biodiverzitetom.

Planove rehabilitacije naših kopova Suvo vrelo i Godljevo nastavili smo da realizujemo i u 2014. godini. Projekat, izrađen 2013. godine, upućuje nas na savesno i sistematično upravljanje zemljištem u prostoru i okolini naših operacija, čime pomažemo opstanak prirodnih potencijala, kao najvrednijeg kapitala za budućnost. Dugoročni dometi biološke rekultivacije koju postupno sprovodimo, obuhvataju stvaranje zaštitnog šumskog pojasa, sprečavanje erozije, osiguravanje stabilnosti zemljišta, zaštitu tla i regulaciju oticanja vode. Prema dinamici donetih Planova, u 2014. godini smo izvršili rekultivaciju dela kopova Suvo vrelo i Galovići, gde smo zasadili 520 sadnica hrasta, javora i graba.

Ozelenjavanje 2014 – Odužimo se prirodi

Uzorno uključivanje TITAN Cementare Kosjerić u rešavanje pitanja od opšteg interesa, dokazala je i volonterska akcija ozelenjavanja dela rudnika laporca, održana 1. novembra 2014. godine. Pošumljavanje su organizovali zaposleni Cementare, a inicijativi su se odazvali predstavnici opštinske uprave, ustanova, škola, sportskih klubova, kupaca i dobavljača. Priključili su se i članovi porodica zaposlenih, tako da su u poduhvatu ozelenjavanja učestvovali brojni entuzijasti različitih generacija, promovišući duh kolektivne brige za vrednosti životne sredine.

Ovaj ekološki zadatak bio je povod i za druženje, nastavljeno na platou ispred fabrike, odakle su priređene posete postrojenjima, dopunjene zabavom, takmičenjem, likovnom kreativnošću najmlađih i prezentacijama urgentnog reagovanja koje su izveli medicinari i vatrogasci iz Kosjerića. Kompanija je toga dana otvorila vrata za prijateljsku saradnju sa svojim sugrađanima i, zahvaljujući zajedničkom angažovanju, na rudniku laporca se zazelenelo još 150 mladih stabala poklonjenih prirodi.

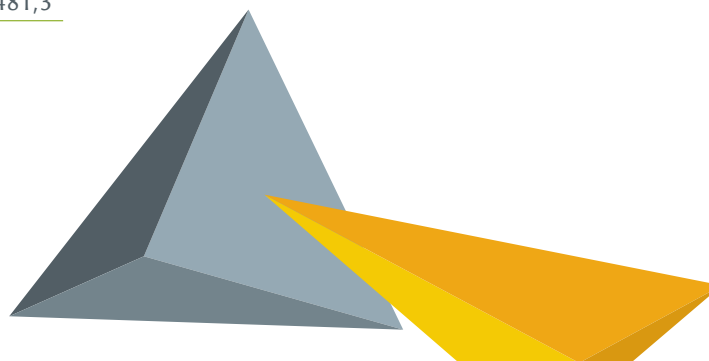

Rezultati Titan Cementare Kosjerić	2012	2013	2014	Cilj 2020.
Potrošnja termalne energije (TJ)	1.201,41	885,10	914,83	
Specifična potrošnja termalne energije (kcal/kg _{proizvoda})	619,9	595,4	586,6	
Potrošnja električne energije (kWh)	47.283.555	36.878.750	38.943.935	
Potrošnja prirodnih sirovinskih materijala (t)	617.695,5	468.191,7	466.429	
Potrošnja sekundarnih sirovina (t)	66.874,6	53.195,4	70.856,8	
Udeo sekundarnih sirovina u potrošnji materijala	9,8%	10,2%	13,2%	
Udeo sekundarnih sirovina u potrošnji materijala (prema WBCSD-CSI)	9,1% _{suvo}	9,7% _{suvo}	13,1% _{suvo}	12% _{suvo}
Zahvaćena voda – ukupno (m ³)	660.933,14	597.684,40	56.272,8	
zahvaćena voda iz reke (m ³)	637.968,14	581.764,40	1.871,3	
kišna i drenažna voda (m ³)	-	-	42.992,5	
voda za piće (m ³)	22.965	15.920	11.409	
Ispuštena voda (m ³)	555.199,10	516.290,40	182.069	
Ukupna direktna emisija CO ₂ (miliona t)	0,30	0,22	0,23	
Specifična direktna emisija CO ₂ (kg CO ₂ /t _{proizvoda})*	650	623	615,8	631,5
Ukupna emisija praškastih materija (t)	1,55	1,05	1,08	
Specifična emisija praškastih materija (g/t _{klinkera})	4,5	4,2	4,15	30
Ukupna emisija NOx (t)	461,8	296,9	329,4	
Specifična emisija NOx (g/t _{klinkera})	1.353,7	1.183,5	1.266,5	1.550
Ukupna emisija SO ₂ (t)	0,26	0,12	0,52	
Specifična emisija SO ₂ (g/t _{klinkera})	0,8	0,5	1,99	385
Reciklirana (eksterno) količina otpada (t)	83,74	166,58	417,4	

* proizvod je cementitious products prema WBCSD

Troškovi u oblasti životne sredine	2014
Upravljanje zaštitom životne sredine (000 €)	240,7
Pošumljavanje (000 €)	8
Remedijacija (000 €)	0
Obuke i razvoj svesti o životnoj sredini (000 €)	0
Troškovi primene tehnologija za unapređenje životne sredine (000 €)	221,5
Upravljanje otpadom (000 €)	11,1
Ukupno (000 €)	481,3

Uspeh poslovnih aktivnosti TITAN Cementare Kosjerić potkrepljuje činjenica da tokom 2014. godine nije bilo akcidentnih prosipanja materijala, goriva, otpada, kao ni izlivanja ulja i hemikalija. Istovremeno, nije bilo ni kaznenih mera, predviđenih za nepoštovanje zakona i propisa u oblasti zaštite životne sredine.

- O NAMA
- DOP
- ŽIVOTNA SREDINA
- IZVEŠTAJI
- PROIZVODI
- LJUDI
- VESTI
- KONTAKT
- TITAN GRUPE
- TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ
- MENADŽMENT
- VREDNOSTI
- SERTIFIKATI
- PARTNERI

Pretraga

Poštovanje kupca

Korak ispred potreba kupca.
Inovativna rešenja.
Vrhunski kvalitet proizvoda i usluga.

TITAN Cementara Kosjerić

Razvijamo se kao multiregionalni, vertikalno integrirani proizvođač cementa, kombinujući vrhunsku operativnost i duh inicijative sa poštovanjem ljudi, društva i životne sredine.

Titan Cementara Kosjerić d.o.o. najmlađa je i najmanja fabrika cementa u Srbiji. Počela je sa radom 1976. godine, i veoma brzo pronašla svoje mesto na tržištu zahvaljujući visokom kvalitetu cementa i profesionalnom odnosu prema kupcima. Sa današnjim kapacitetom, od oko 750.000 tona cementa godišnje, Titan Cementara Kosjerić pokriva značajne delove tržišta Srbije i Crne Gore.

Skupština opštine Kosjerić i institut „Kirilo Savić“ kao projektant fabrike, zajednički su 1970. godine, odredili mesto gradnje za buduću fabriku cementa pored Kosjerića. Gradilište nove fabrike otvoreno je 25. septembra 1971. godine. Proizvodnja je počela 1976. godine, i u prvoj godini iznosila oko 250.000 tona cementa, da bi već tokom osamdesetih proizvodnja dostigla više od 400.000 tona cementa godišnje.

U aprilu 2002. godine Cementara postaje deo Titan Grupe, grčkog i međunarodnog proizvođača cementa. Od privatizacije do danas, ukupno je investirano skoro 56 miliona evra, u unapređenja u oblasti zaštite životne sredine, bezbednosti na radu, povećanja kapaciteta i optimizacije procesa.

Filozofija održivog razvoja je naše trajno opredeljenje, a dugoročni rezultati ovakvog opredeljenja ogledaju se kroz naše investiranje u proizvodnu tehnologiju, u primenu različitih projekata u oblastima zaštite životne sredine, obrazovanja, bezbednosti i zdravlja na radu, lokalnu zajednicu i neposredno okruženje.

EKOMONITOR

PROSEČNE
PETNAESTODNEVNE
VREDNOSTI EMISIJA NA PEĆI

Prašina 0.78

SO₂ 1.32

NO_x 349,4

[Detaljnije](#)

Partneri

Galerija

Novine

Top Companies

GRI INDEKS

#	Informacije	Strana u ovom Izveštaju
1. Strategija i analiza		
G4-1	Izjava generalnog direktora	3
G4-2	Ključni uticaji	10–13
2. Profil organizacije		
G4-3	Naziv organizacije	5
G4-4	Osnovni brendovi, proizvodi i/ili usluge	7
G4-5	Lokacija sedišta organizacije	5
G4-6	Broj zemalja u kojim organizacija posluje	2
G4-7	Priroda vlasništva i pravni oblik	5
G4-8	Tržišta na kojima organizacija posluje	6
G4-9	Veličina organizacije	6, 10–11, 18
G4-10	Struktura zaposlenih	13, 18
G4-11	Procenat zaposlenih na koje se odnosi kolektivni ugovor	U skladu sa lokalnim propisima
G4-12	Lanac nabavke	24
G4-13	Značajne promene u toku perioda izveštavanja	/
3. Posvećenost eksternim inicijativama		
G4-14	Primena principa predostrožnosti (Rio Deklaracija)	12
G4-15	Povelje, principi ili inicijative koje organizacija podržava	29
G4-16	Članstvo u udruženjima koje organizacija smatra značajnim	29
4. Materijalni aspekti i granice		
G4-17	Subjekti uključeni u konsolidovane finansijske izveštaje	42
G4-18	Postupak za definisanje sadržaja izveštaja	16, 42
G4-19	Materijalni aspekti	17
G4-20	Ocena i granice materijalnosti unutar organizacije	Nije primenljivo
G4-21	Ocena i granice materijalnosti van organizacije	17
G4-22	Efekat i razlozi korigovanja informacija datih u ranijim izveštajima	/
G4-23	Promene u odnosu na prethodne periode izveštavanja	/

#	Informacije	Strana u ovom Izveštaju
5. Uključivanje zainteresovanih strana		
G4-24	Lista aktera / zainteresovanih strana	9, 16
G4-25	Osnova za identifikaciju aktera / zainteresovanih strana	9, 16
G4-26	Uključivanje zainteresovanih strana	16–17
G4-27	Ključne teme za zainteresovane strane i kako organizacija na njih odgovara	16–17
6. Profil izveštaja		
G4-28	Period izveštavanja	42
G4-29	Datum prethodnog izveštaja	8, 28
G4-30	Ciklus izveštavanja	8
G4-31	Kontakt za pitanja u vezi sa izveštajem	28, 42
G4-32	GRI indeks	38–41
G4-33	Verifikacija izveštaja	42–44
7. Upravljanje		
G4-34	Struktura upravljanja organizacijom	12
G4-35	Delegiranje odgovornosti o društvenim, ekonomskim i ekološkim temama	13
G4-36	Odgovornost za ekonomska i socijalna pitanja	12, 13
G4-37	Mehanizam za komunikaciju akcionara i zaposlenih sa upravnim telom	12
8. Etika i integritet		
G4-56	Vrednosti i principi etičnog poslovanja	5, 7, 29
G4-57	Mehanizam za savetovanje u vezi etičkih i pravnih pitanja organizacije	16
G4-58	Mehanizam za prijavljivanje kršenja etičkih i pravnih normi organizacije	16

EKONOMSKI POKAZATELJI			
Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Ekonomski učinak	G4-DMA	Pristup upravljanju	6
	G4-EC1	Direktna generisana i distribuirana ekonomska vrednost	6, 10–11
	G4-EC3	Obaveze iz definisanog plana beneficija	12
	G4-EC4	Značajna finansijska pomoć od vlade	Nije bilo
Prisustvo na tržištu	G4-DMA	Pristup upravljanju	19
	G4-EC5	Odnos najniže plate u kompaniji i minimalne zarade u Srbiji, prema polu	19
	G4-EC6	Lokalno zapošljavanje i procenat top menadžmenta iz lokalne zajednice	19
Prakse nabavke	G4-DMA	Pristup upravljanju	19
	G4-EC9	Procenat troška za lokalne dobavljače	10–11
POKAZATELJI ŽIVOTNE SREDINE			
Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Materijali	G4-DMA	Pristup upravljanju	33
	G4-EN1	Korišćeni materijali, prema težini ili zapremini	33
	G4-EN2	Procenat korišćenih recikliranih ulaznih materijala	33
Energija	G4-DMA	Pristup upravljanju	31
	G4-EN3	Potrošnja energije u organizaciji	31–32
	G4-EN5	Specifična potrošnja energije	31–32
	G4-EN6	Smanjenje potrošnje energije	31
	G4-EN7	Smanjenje zahtevane potrošnje energije u proizvodima	Nije primenljivo
Voda	G4-DMA	Pristup upravljanju	34
	G4-EN8	Ukupna potrošnja vode, prema izvoru	34
	G4-EN10	Procenat ili zapremina reciklirane i ponovo korišćene vode	34
Biodiverzitet	G4-DMA	Pristup upravljanju	35
	G4-EN11	Zemljište koje se nalazi uz ili u zaštićenim područjima	Nije bilo, strana 35
	G4-EN12	Opis značajnih uticaja na biodiverzitet u zaštićenim područjima	S obzirom da TCK nema lokacija koje su zaštićena prirodna dobra, ovaj indikator nije relevantan za Izveštaj
	G4-EN13	Zaštićena ili obnovljena staništa	35
	G4-EN14	Ukupan broj ugroženih vrsta sa Crvene liste IUCN-a i nacionalne liste koje imaju staništa na područjima obavljanja delatnosti	Nije primenljivo
Emisije	G4-DMA	Pristup upravljanju	32
	G4-EN15	Ukupne direktne emisije gasova sa efektom „staklene bašte“ (Područje 1)	32
	G4-EN18	Specifična emisija gasova sa efektom „staklene bašte“	32
	G4-EN20	Emisije supstanci koje uništavaju ozon	Nije relevantno za proizvodne aktivnosti TCK
	G4-EN21	NO _x , SO _x i druge važne emisije	32
Otpadne vode i otpad	G4-DMA	Pristup upravljanju	34
	G4-EN22	Otpadne vode	34
	G4-EN23	Ukupna količina otpada i metode odlaganja	34
	G4-EN24	Broj velikih akcidentnih prosipanja materijala	Nije bilo, strana 36
Proizvodi i usluge	G4-DMA	Pristup upravljanju	34
	G4-EN27	Obim ublažavanja uticaja na životnu sredinu proizvoda i usluga	34
	G4-EN28	Procenat preuzetih prodatih proizvoda i njihovih ambalažnih materijala po kategorijama	Zbog prirode nacionalne strategije upravljanja otpadom, nije moguće prikazati podatke za pojedinačne organizacije (strana 34)

POKAZATELJI ŽIVOTNE SREDINE			
Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Usaglašenost	G4-EN29	Vrednost značajnih novčanih kazni i ukupan broj nenovčanih sankcija zbog nepridržavanja zakona i propisa iz oblasti zaštite životne sredine	Nije bilo
Opšte	G4-DMA	Pristup upravljanju	30
	G4-EN31	Ukupni troškovi i ulaganja u životnu sredinu	10–11, 15, 36
Procena dobavljača na osnovu uticaja na životnu sredinu	G4-DMA	Pristup upravljanju	25
	G4-EN32	Procenat novih dobavljača koji su provereni pomoću kriterijuma uticaja na životnu sredinu	25
	G4-EN33	Značajni stvarni i potencijalni negativni uticaji lanca nabavke na životnu sredinu i preduzete mere	25
Žalbeni mehanizmi po osnovu životne sredine	G4-DMA	Pristup upravljanju	17, 30
	G4-EN34	Broj sporova u vezi sa uticajem na životnu sredinu koji su pokrenuti, obrađeni i rešeni putem formalnih mehanizama rešavanja sporova	Nije bilo, strana 36
DRUŠTVENI POKAZATELJI: PRAKSE ZAPOŠLJAVANJA I RADA			
Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Zapošljavanje	G4-DMA	Pristup upravljanju	18–19
	G4-LA1	Fluktuacija zaposlenih, po polu	18
	G4-LA2	Beneficije za zaposlene koje nisu obezbeđene zaposlenima na određeno vreme ili zaposlenima sa nepunim ili delimičnim radnim vremenom	Sve beneficije, osim jubilarnih nagrada, obezbeđene su bez obzira na trajanje ugovora
	G4-LA3	Povratak na posao i stopa zadržavanja posle odsustva radi nege deteta	19
Odnosi rada i rukovođenja	G4-DMA	Pristup upravljanju	18–19
	G4-LA4	Minimalni period obaveštavanja o značajnim promenama	8 dana, član 62. KU
Bezbednost i zdravlje na radu	G4-DMA	Pristup upravljanju	20
	G4-LA5	Procenat zaposlenih, zastupljenih u zajedničkim odborima za bezbednost i zdravlje na radu	21
	G4-LA6	Povrede na radu i odsustva	20
	G4-LA7	Zaposleni na radnim mestima sa povećanim rizikom	21
	G4-LA8	Pitanja bezbednosti i zdravlja na radu obuhvaćena sporazumima sa sindikatima	21
Obuke i razvoj	G4-DMA	Pristup upravljanju	19
	G4-LA9	Prosečan broj trening sati po zaposlenom, po polu i kategoriji	10–11, 19
	G4-LA10	Edukacija menadžmenta i zaposlenih koja omogućuje zapošljivost i upravljanje karijerom	19
	G4-LA11	Procenat zaposlenih koji dobijaju redovnu povratnu informaciju o učinku	18
Jednake mogućnosti	G4-DMA	Pristup upravljanju	19
	G4-LA12	Struktura upravljačkih tela i zaposlenih	12–13
Jednaka zarada za žene i muškarce	G4-DMA	Pristup upravljanju	18–19
	G4-LA13	Odnos osnovne zarade za žene i muškarce, po kategoriji zaposlenih	18
Ocena dobavljača u vezi sa radnim praksama	G4-DMA	Pristup upravljanju	25
	G4-LA14	Procenat novih dobavljača procenjenih na osnovu radnih praksi	25
	G4-LA15	Značajni uticaji na radne prakse kroz lanac nabavke	25
Žalbeni mehanizmi u vezi sa radom	G4-DMA	Pristup upravljanju	14, 17
	G4-LA16	Broj žalbi u vezi sa radnim praksama kroz formalne mehanizme komunikacije	Nije bilo

DRUŠTVENI POKAZATELJI: LJUDSKA PRAVA

Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Investicije	G4-DMA	Pristup upravljanju	14
	G4-HR1	Ukupan broj i procenat značajnih investicija i ugovora koje uključuju odredbe o ljudskim pravima	Nije bilo
	G4-HR2	Ukupan broj sati obuke o ljudskim pravima	14
Zabrana diskriminacije	G4-DMA	Pristup upravljanju	17–19
	G4-HR3	Ukupan broj incidenata diskriminacije	Nije bilo, strana 16
Sloboda udruživanja i kolektivno pregovaranje	G4-DMA	Pristup upravljanju	19
	G4-HR4	Mogućnost kršenja prava udruživanja i kolektivnog pregovaranja	14, 19
Ocena dobavljača po osnovu ljudskih prava	G4-DMA	Pristup upravljanju	13, 25
	G4-HR10	Procenat novih dobavljača koji su provereni po osnovu ljudskih prava	25
	G4-HR11	Značajni stvarni ili potencijalni negativni uticaji na ljudska prava u lancu nabavke	25
Žalbeni mehanizmi po osnovu ljudskih prava	G4-DMA	Pristup upravljanju	17
	G4-HR12	Broj žalbi po osnovu kršenja ljudskih prava kroz formalne mehanizme komunikacije	Nije bilo, strana 16

DRUŠTVENI POKAZATELJI: DRUŠTVO

Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Lokalne zajednice	G4-DMA	Pristup upravljanju	16–17, 22, 26–27
	G4-SO1	Primenjeni programi uključivanja lokalne zajednice, procene uticaja i razvojni programi	16, 17, 25, 28
	G4-SO2	Potencijalni ili aktualni negativni uticaji operacija na lokalne zajednice	10–12
Antikorupcija	G4-DMA	Pristup upravljanju	17
	G4-SO3	Procenjeni rizik od korupcije	17
	G4-SO5	Slučajevi korupcije i preduzete mere	Nije bilo
Javne politike	G4-DMA	Pristup upravljanju	12–13, 29
	G4-SO6	Ukupna vrednost finansijskih i doprinosa u naturi političkim partijama, političarima i povezanim organizacijama	Nije bilo
Zabrana konkurencije	G4-DMA	Pristup upravljanju	17, 24–25
	G4-SO7	Broj postupaka pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti sa načelom slobode konkurencije	Nije bilo
Usaglašenost	G4-DMA	Pristup upravljanju	12–13, 17
	G4-SO8	Vrednost novčanih kazni, i ukupan broj nenovčanih sankcija za nepoštovanja zakona	Nije bilo
Ocena dobavljača po osnovu uticaja na društvo	G4-DMA	Pristup upravljanju	25
	G4-SO9	Procenat novih dobavljača koji su provereni na osnovu uticaja na društvo	25
	G4-SO10	Značajni stvarni ili potencijalni uticaji na društvo u lancu nabavke	25
Žalbeni mehanizmi za društveni uticaj	G4-DMA	Pristup upravljanju	17
	G4-SO11	Broj žalbi vezanih za uticaj na društvo kroz formalne žalbene mehanizme	Nije bilo

DRUŠTVENI POKAZATELJI: ODGOVORAN PROIZVOD

Aspekt	#	Indikator	Strana u ovom Izveštaju
Bezbednost i zdravlje klijenata	G4-DMA	Pristup upravljanju	7, 23
	G4-PR1	Procenat značajnih kategorija proizvoda za koje se analizira uticaj na bezbednost i zdravlje	23
	G4-PR2	Broj neusaglašenosti sa propisima koji se tiču uticaja proizvoda na bezbednost i zdravlje	Nije bilo
Obeležavanje proizvoda i usluga	G4-DMA	Pristup upravljanju	23
	G4-PR3	Informacije o proizvodima i uslugama zahtevane procedurama	100%, strana 23
	G4-PR4	Neusaglašenosti sa propisima koji se odnose na informacije o proizvodu i obeležavanje	Nije bilo
	G4-PR5	Rezultati ispitivanja zadovoljstva klijenata	23
	G4-DMA	Pristup upravljanju	23
Marketinške komunikacije	G4-PR6	Prodaja zabranjenih ili kontroverznih proizvoda	Nije primenljivo
	G4-PR7	Neusaglašenosti sa propisima u vezi sa komunikacijama i promocijom	Nije bilo, strana 23
	G4-DMA	Pristup upravljanju	23
Privatnost klijenata	G4-PR8	Broj žalbi po osnovu kršenja zaštite privatnosti i gubljenja podataka o klijentima	Nije bilo
	G4-DMA	Pristup upravljanju	23
Usaglašenost	G4-PR9	Novčana vrednost velikih kazni za neusaglašenost sa propisima u vezi sa upotrebom proizvoda i usluga	Nije bilo

PRINCIPI IZVEŠTAVANJA

Od Izveštaja o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju za 2010. godinu, objavljenom 2011, TITAN Cementara Kosjerić nastoji da unapređuje strukturu i sadržaj svojih godišnjih izveštaja, na osnovu okolnosti u kojima se razvija poslovanje, kao i sugestija svih zainteresovanih strana. Ocena materijalnosti, koju kompanija sprovodi kroz dijalog sa predstavnicima stejkholdera, usaglašena je sa strategijom TITAN Grupe i njenim prioritetima.

Izveštaj za 2014. godinu pripremljen je u skladu sa Smernicama izveštavanja o održivosti G4 Inicijative globalnog izveštavanja, što je uslovalo manje izmene u formatu predavljanja podataka. Radi bolje razumljivosti i uporedljivosti informacija, kompanija je, u meri u kojoj je to bilo moguće i poželjno, sačuvala dosadašnju strukturu Izveštaja. Informacije o bezbednosti i zdravlju na radu i zaštiti životne sredine usaglašene su sa standardima cementne industrije i odgovarajućim protokolima Svetskog poslovnog saveta za održivi razvoj (WBCSD) – Inicijative za održivost u cementnoj industriji (CSI). Izveštaj o DOP i OR za 2014. godinu obuhvata materijalne teme vezane za postrojenje u Kosjeriću (fabrika cementa i rudnici), dok konsolidovani finansijski izveštaji kompanije uključuju i ćerku-kompaniju – TCK Montenegro – koja posluje u Crnoj Gori i bavi se komercijalnim poslovima. Neke informacije, predviđene Smernicama Inicijative globalnog izveštavanja nije moguće predstaviti, zbog ekonomskih i društvenih okolnosti u kojima kompanija posluje. U skladu sa korporativnim vrednostima i primenjenim poslovnim modelom, kompanija prati tendencije i mogućnosti za potpunije izveštavanje.

Kompanija je posvećena stalnom unapređenju nivoa transparentnosti i izveštavanja, u relaciji sa zainteresovanim stranama. Izveštaj za 2014. godinu ispunjava zahteve GRI G4 za „ključni nivo primene“, što su utvrdili i nezavisni revizori, iz revizorske kuće KPMG. Njihova izjava o pregledu deo je ovog Izveštaja. Pozivamo vas da sugestije i pitanja u vezi sa Izveštajem, dostavite Ljiljani Spasojević, menadžeru za ljudske resurse TCK, ili na adresu elektronske pošte: csr@titan.rs.

Uključenost stejkholdera	Organizacija identifikuje zainteresovane društvene aktere i opisuje svoje odgovore na njihova opravdana očekivanja.
Kontekst održivosti	Izveštaj daje sliku o učinku organizacije u širem kontekstu održivosti.
Materijalnost	Izveštaj predavlja teme i indikatore koji odražavaju značajne ekonomske, društvene i uticaje na životnu sredinu, ili mogu bitno delovati na procene i odluke stejkholdera.
Potpunost	Uključeni materijalni aspekti dovoljni su da Izveštaj odrazi značajne ekonomske, društvene i uticaje na životnu sredinu, kao i da omogući stejkholderima procenu učinka organizacije u periodu o kome se izveštava.
Uravnoteženost	Izveštaj odražava pozitivne i negativne aspekte poslovanja organizacije, i na taj način omogućuje objektivnu procenu ukupnog učinka.
Uporedivost	Teme i informacije u Izveštaju odabrane su i predstavljene na konzistentan način. Preglednost podataka omogućuje zainteresovanim stranama da analiziraju promene nastale vremenom, i da ih uporede sa stanjem u drugim organizacijama.
Tačnost	Informacije u Izveštaju su dovoljno tačne i detaljne, i omogućuju zainteresovanim stranama da ocene učinak i rezultate organizacije.
Blagovremenost	Izveštaj se objavljuje redovno, a informacije su dostupne na vreme, tako da zainteresovane strane mogu da donose osnovane procene.
Jasnoća	Razumljivost informacija omogućuje stejkholderima lako korišćenje Izveštaja.
Pouzdanost	Izvori i procedure kreiranja Izveštaja su objedinjeni, sačuvani i proverljivi, tako da daju kvalitetne i relevantne informacije.

Pioniri društveno odgovornog poslovanja – izveštavanje po najvišim standardima

Inicijativa globalnog izveštavanja (GRI) razvila je četvrtu generaciju smernica za izradu izveštaja o društveno odgovornom poslovanju (GRI G4), i time unapredila dosadašnje metode i instrumente informisanja, sa ambicijom da se ciljna grupa što transparentnije i svrsishodnije izvesti o izazovima održivog razvoja. Nove Smernice izveštavanja, prema kojima zainteresovane strane učestvuju u formiranju sadržaja i relevantnih tema izveštaja o održivom razvoju, stupiće na snagu kao obavezan standard GRI metodološkog okvira u januaru 2016. godine. Idući u korak sa najnovijim svetskim trendovima, TITAN Cementara Kosjerić primenila je nove smernice Inicijative globalnog izveštaja prilikom pripreme ovog Izveštaja, dokazujući na sistematičan i proaktivan način da je napredovanje u sferi društvene odgovornosti prioritet našeg poslovanja. Ovakav pristup potvrđuje da se kompanija zaslužno nalazi među pionirima održivog razvoja i društveno odgovornog poslovanja u Srbiji.

KPMG d.o.o. Beograd
Kraljice Natalije 11
11000 Belgrade
Serbia

Telephone: +381 11 20 50 500
Fax: +381 11 20 50 550
E-mail: info@kpmg.rs
Internet: www.kpmg.rs

Izveštaj o ograničenom pregledu Izveštaja o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju

VLASNICIMA
TITAN CEMENTARA KOSJERIĆ D.O.O.

Obim angažovanja i odgovornost

Izvršili smo pregled Izveštaja o društveno odgovornom poslovanju i održivom razvoju („Izveštaj“) za Titan Cementara Kosjerić d.o.o. Kosjerić („Društvo“). Rukovodstvo je odgovorno za pripremu Izveštaja u skladu sa smernicama G4 Inicijative o Globalnom Izveštavanju (*GRI - „Global reporting Initiative“*), kao što je navedeno u odeljku „Principi izveštavanja“. Rukovodstvo je takođe odgovorno za definisanje ciljeva Društva u pogledu rezultata i izveštavanja o održivom razvoju, uključujući identifikovanje zainteresovanih strana i materijalno značajnih pitanja, kao i za kreiranje i održavanje odgovarajućeg upravljanja učinkom i sistema interne kontrole iz kojih se generišu informacije o učinku. Naša odgovornost je da izdamo ovaj Izveštaj na osnovu našeg pregleda.

Obavljeni postupci

Obavili smo naše postupke u skladu sa kriterijumima ustanovljenim za preglede koji su definisani „Međunarodnim standardom za angažmane uveravanja 3000 – angažmani uveravanja koja nisu revizija ili pregled istorijskih finansijskih informacija (*ISAE 3000*)“ izdatog od strane Međunarodnog komiteta za revizorske i računovodstvene standarde (*IAASB*). Standard zahteva ispunjenje relevantnih etičkih zahteva (Etički kodeks za profesionalne računovođe izdat od strane Međunarodne federacije računovođa - *IFAC*), uključujući zahteve nezavisnosti, planiranja i obavljanja angažmana sa ciljem sticanja ograničenog uveravanja da izveštaj ne sadrži materijalno značajne greške. Angažovanje na ograničenom pregledu Izveštaja se sastoji od ispitivanja, prevashodno lica koja su zadužena za pripremu informacija prikazanih u Izveštaju, i primene analitičkih i drugih procedura za prikupljanje dokaza, u zavisnosti od potrebe.

Te procedure obuhvataju:

- poređenje informacija i podataka prikazanih u odeljku „O nama - Danas“ Izveštaja, sa uporednim informacijama i podacima prikazanim u konsolidovanim nerevidiranim finansijskim izveštajima Društva na dan i za godinu koja se završava 31. decembra 2014. godine u skladu sa relevantnim računovodstvenim propisima Republike Srbije;

- analizu načina na koji funkcionišu osnovni procesi generisanja, evidentiranja i upravljanja kvantitativnim podacima koji su prikazani u Izveštaju, a posebno smo obavili:
  - intervju i diskusije sa rukovodstvom Društva, u cilju prikupljanja informacija o informacionim tehnologijama, sistemima računovodstva i izveštavanja koji se koriste u pripremi Izveštaja, o procesima i procedurama internih kontrola koje se koriste za prikupljanje, kombinovanje, obradu i prenos podataka i informacija kancelariji zaduženoj za pripremu Izveštaja; analizu prateće dokumentacije na bazi uzorka koja se koristi u pripremi Izveštaja, u cilju potvrde efektivnosti procesa, njihove adekvatnosti u odnosu na opisane ciljeve, kao i da sistem interne kontrole pravilno upravlja podacima i informacijama uključenim u Izveštaj;
- analizu usklađenosti kvalitativnih informacija uključenih u Izveštaj sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i opštoj konzistentnosti, posebno u smislu strategije i politike održivog razvoja i određivanja materijalnih pitanja za svaku kategoriju zainteresovanih strana;
- analizu procesa učesća zainteresovanih strana sa stanovišta korišćenih metoda i kompletnosti učesnika, a na osnovu uvida u zapisnike sa sastanaka ili putem svih drugih dostupnih informacija o identifikovanim suštinskim elementima;
- dobijanje pisma o prezentaciji potpisanog od strane pravnog zastupnika Društva o usklađenosti Izveštaja sa smernicama pomenutim u stavu Obim angažovanja i odgovornost, kao i o pouzdanosti i kompletnosti informacija i podataka koji su u njemu sadržani.

Pregled podrazumeva manji nivo angažovanja od revizije koja se obavlja u skladu sa standardom *ISAE 3000* i stoga pruža niži nivo uveravanja u cilju da bi došli do saznanja o svim značajnim pitanjima i događajima koje bi identifikovali u toku revizije.

Mišljenje

Na osnovu obavljenih procedura, nismo došli do saznanja koja bi ukazivala da Izveštaj Društva nije pripremljen, po svim materijalno značajnim pitanjima, prema G4 Smernicama Globalne inicijative, kao što je navedeno u odeljku „Principi izveštavanja“.

Kao što je naznačeno od strane rukovodstva u odeljku „Principi izveštavanja“ Izveštaja, Društvo namerava da nastavi sa proširenjem opsega izveštavanja u Izveštaju kroz dodatnu standardizaciju postojećih procedura za prikupljanje informacija i podataka.

Beograd, 1. jul 2015. godine

KPMG d.o.o. Beograd

James Thornley
Partner